

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Evelin Tischler

**ÕDEDE JA VENDADE VAHELINE
VÄGIVALD NOORTE PILGU LÄBI PÄRNU
ÜLDHARIDUSKOOLOIDE NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: dotsent Tiiu Kamdron

Pärnu 2014

SISUKORD

Sissejuhatus.....	3
1. Perevägivalla olemus	6
1.1. Perevägivalla definitsioon.....	6
1.2. Perevägivalla levik Eestis ning seadusandlik taust.....	9
1.3. Perevägivalla vormid ning nende mõju lastele	11
1.3.1. Perevägivalla erinevad liigid ning vormid.....	11
1.3.2. Väärkohtlemise mõju lastele.....	15
1.4. Õdede ja vendade vahelise vägivalla defineerimine.....	19
1.5. Ülevaade läbiviidud uuringutest	22
2. Uurimus õdede-vendade vahelisest vägivallast noorte pilgu läbi.....	25
2.1. Uurimuse läbiviimine ja valim	25
2.2. Vägivalla tõlgendamine	27
2.3. Õdede-vendade vahelise vägivalla levik.....	30
3.4. Noorte arusaam õdede-vendade vahelisest vägivallast.....	35
Kokkuvõte.....	40
Viidatud allikad	43
Lisad	46
Lisa 1. Uurimuse küsitlusankeet.....	46
Lisa 2. Vägivalla esinemise sagedus protsentuaalselt	53
Summary.....	55

SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on meedias järjest rohkem hakatud kajastama peresisest vägivalda, olgu see siis vaimne, füüsiline või seksuaalne, kuid väga vähe on pööratud tähelepanu just õdede ja vendade vahelisele agressioonile. Tihti ei saada aru vägivalda tõsidusest ning seda peetakse loomulikuks ning isegi kasulikuks, kuna aitab lastel tulevikus paremini konfliktidega toime tulla. Seega oleks oluline teavitada vanemaid ja teisi ühiskonnaliikmeid õdede-vendade vahelisest vägivallast, kui ühest olulisest vägivalda vormist.

Uurimuse eesmärk on välja selgitada, millised on õdede ja vendade vahelised suhted ning selles esinevad vägivalda ilmingud 11–16aastaste hulgas?.

Lõputöö praktiliseks väärtuseks peab töö autor seda, et läbiviidud uuring annab ülevaate õdede-vendade vahelisest vägivalda levikust. Uuringus selgub, kui levinud on antud vägivald 11–16aastaste seas ning milline arusaam on noortel vägivallast üldiselt ning mida peetakse õdede-vendade vaheliseks vägivallaks.

Lõputöö eesmärgist lähtuvalt on autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

- selgitada perevägivallaga seotud põhimõisteid;
- anda ülevaade erinevatest perevägivalla liikidest ja vägivalda vormidest;
- analüüsida perevägivalla mõju lastele;
- tuua välja õdede ja vendade vahelise vägivallaga seotud põhimõisted;
- anda ülevaade õdede ja vendade vahelise vägivalda erinevatest vormidest;
- viia läbi ankeetküsitlus kolme üldhariduskooli 5.–9. b klassides;
- selgitada välja õdede-vendade vahelise vägivalda sagedus.

Eesmärgi täitmiseks valis lõputöö autor kvantitatiivse uurimismeetodi ning andmete

kogumiseks kasutas ankeetküsitlust.

Lõputöö on vormistatud Tartu Ülikooli Pärnu kolledži üliõpilaste kirjalike tööde metoodilise juhendi järgi ning koosneb kolmest suuremast peatükist.

Esimeses peatükis antakse ülevaade perevägivalda olemusest ja selle erinevatest liikidest, tuuakse välja perevägivalda erinevad osapooled ning vägivalda mõju lastele. Antakse ülevaade seadusandlikust taustast ning perevägivalda puudutavast statistikast. Teises peatükis keskendutakse õdede-vendade vahelisele vägivaldale, antakse ülevaade selle olemusest ning tuuakse välja erinevad vägivalda vormid. Lisaks antakse ülevaade läbiviidud uuringutest. Töö empiirilises osas ehk kolmandas peatükis antakse ülevaade uurimuseesmärgist, püstitatud uurimisküsimustest, uurimismeetodist, valimist ning uurimuse läbiviimisest. Lisaks uuritakse milline on noorte kokkupuude õdede-vendade vahelise vägivaldaga.

Töös kasutatavad põhimõisted.

Vägivald – Vägivald on käitumine, mille käigus hirmutamist ja ähvardamist kasutades saavutatakse võim teise inimese üle. Vägivald tähendab ka teise inimese käitumise, mõtete ja tunnete kontrollimist. (Perttu jt 2001: 10)

Perevägivald – Perevägivalda mõiste on lai, hõlmates nii pere-, kodu- kui ka paarisuhte juhtumeid. Perevägivalda puhul on vägivaldase ja kannataja ühest perest, vägivalda kasutatakse tavaliselt pereliikmete vahel või pereliikme ja lähisugulase vahel. Perevägivalda levinuimad tüübid on abikaasa, elukaaslase, laste, vanavanemate või õdede-vendade omavaheline väärkohtlemine. Kõige sagedamini esinev perevägivalda vorm on siiski mehe poolt naissoost pereliikme ja eelkõige oma abikaasa või elukaaslase suhtes vägivalda kasutamine (Perevägivald 2013)

Õdede-vendade vaheline vägivald – igasugused füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalda aktid, mis leiavad aset koduseinte vahel või perekonnas õdede-vendade vahel, sõltumata sellest, kas vägivaldase elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas (Euroopa Nõukogu... 2011)

Paarisuhtevägivald – praeguse või endise partneri poolt toime pandud käitumine, mis sisaldab psühholoogilist agressiooni, kontrollivat käitumist, füüsilist kuritarvitamist või seksuaalset sundust ning tekitab kannatanule psühholoogilisi ja füüsilisi kahjustusi. Paarisuhtevägivald võib aset leida nii heteroseksuaalsetes kui ka samasoolistes paarides. (Paarisuhtevägivald... 2010: 4)

1. PEREVÄGIVALLA OLEMUS

1.1. Perevägivalda definitsioon

Eestis on perevägivaldast avalikult rääkimine päevakorraale tõusnud viimase 10–15 aasta jooksul. Aastaid suhtuti sellesse teemasse kui tabusse või perekonna siseasja, millesse perevälised inimesed või asutused ei peaks sekkuma. Tasapisi on hakatud ka Eestis mõistma, et perevägivald ei ole ainult ohvri ja vägivallatseja omavaheline asi, vaid vajab riigi sekkumist. (Vägivalda... 2010: 26)

Perevägivald on kompleksne probleem, kuhu ei ole haaratud mitte ainult ohver ja toimepanija, vaid ka ülejäänud pereliikmed kas siis pealtnägijatena või lihtsalt ebasoodsa mikrokliima tõttu kannatajatena, aga ka laiem ringkond inimesi nagu naabruskond ja kogukond. Vägivalda seletamisel on raske leida ühtset põhjust, on vaid omavahel kombineeruvad erinevad tegurid, sh suhtlemisprobleemid, personaalsed ja kultuuris levinud hoiakud, ebavõrdsed võimusuhted, majanduslikud ja keskkondlikud tegurid jms. Vägivald mõjutab pereliikmete toimimist erinevates elusfäärides ning tal on omadus põlvkondade vahel edasi kanduda. (Perevägivalda... 2011: 2)

Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon peab perevägivaldaks igasuguseid füüsilise, seksuaalse ja psühholoogilise vägivalda akte, mis leiavad aset perekonnas või koduseinte vahel või endiste või praeguste abikaasade või partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas. Vägivald peres võib toimuda nii praeguste kui endiste partnerite vahel, aga ka vanema ja lapse, õdedevendade või teiste pereliikmete vahel. Vägivallatseta võidakse nii kodus kui ka näiteks tänaval, külas ja mujal, oluline on siin ohvri ja vägivallatseja lähedane suhe. Oluline ei ole ohvri ja vägivallatseja koos elamine. (Sooline... 2012: 25)

Vägivalda peresuhtes liigitatakse tihti kaheks. Esimene on impulsiivne, lahendamata konfliktist või emotsionaalsest pingeseisundist tulenev agressiivne käitumine (n-ö peretüli). Siin jagunevad toimepanijate ja kannatanute hulgas mehed ja naised suhteliselt võrdselt. Teine tüüp on peamiselt patriarhaalsetel arusaamadel ja asümmeetrilistel soorollidel põhinev vägivald, mis baseerub partneri üle võimu ja kontrolli kehtestamisel, selleks psühholoogiliselt, füüsiliselt ja/või seksuaalselt agressiivset käitumist kasutades. Kirjeldatud vägivald on süstemaatiline, ajas eskaleeruv ja ohvrile raskeid tagajärgi põhjustav. Selle tüübi puhul on vägivaldseteks peamiselt mehed ja ohvriteks naised. Naistel on vägivalda kogemise intensiivsus suurem ning raskusaste ja tagajärjed tõsisemad. (Vägivalda... 2010: 26)

Perevägivalda põhjusi otsides võib jõuda mitmesugustele järeldustele ning need on tugevasti mõjutatud koolkonnast, mida keegi esindab. Kindlasti ei saa ega tohi perevägivalda võrdsustada naistevastase vägivaldaga. Ühelt poolt võib perevägivalda põhjus peituda perekonnasüsteemis kui sellises. On välja toodud, et vägivalda ohtu suurendavad või vähendavad pereliikmete koosveedetud aeg, emotsionaalne lähedus, vastuolud isiklike soovide ja pere vajaduste vahel ning mõne pereliikme suhteline kontroll teiste üle. Riskiteguriteks peetakse ka väikest sissetulekut, tööpuudust ja laste suurt arvu peres. Soospetsiifikale toetuvad teoreetilised lähenemised toovad välja, et vägivalda põhjustavad olukorra vägivaldset lahendamist soosivad ning domineerimist ja soolist ebavõrdsust pooldavad hoiakud, samuti puudulikud oskused probleeme lahendada. Samale järeldusele on jõudnud ka feministid, rõhutades muu hulgas, et vastavad rollid ei ole mitte kaasasündinud või funktsionaalsed, vaid sotsiaalselt konstrueeritud, luues ja säilitades meeste võimu nii perekonnas kui ka ühiskonnas. Nad lisavad ka, et perevägivald pole ainult isiklik, vaid ka sotsiaalne ja poliitiline probleem. (*Ibid.*: 26)

Kõige sagedamini esineb peres vägivalda partnerite vahel. Paarisuhtevägivalda võib mõista, kui praeguse või endise abikaasa, elukaaslase või partneri poolt toime pandud tegu, mis sisaldab kontrollivat käitumist, psühholoogilist, füüsilist või majanduslikku vägivalda või seksuaalset sundust ning mis võib tekitada ohvrile psühholoogilisi ja füüsilisi kahjustusi. Vägivald võib jätkuda pärast suhte lõppemist. Lisaks esineb

vägivalda perekonnas ka laste vastu. ÜRO Lapse õiguste konventsiooni kohaselt on lapse väärkohtlemine igasugune füüsiline ja vaimne vägivald, ülekohus või kuritarvitus, hooletussejätmine, hooletu või julm kohtlemine või ekspluateerimine, kaasa arvatud seksuaalne kuritarvitus, kui laps viibib vanema(te), seadusliku hooldaja või seaduslike hooldajate või mõne teise lapse eest hoolitseva isiku hoole all. (Sooline... 2012: 25) Laste väärkohtlemisena tuleb käsitleda ka vanemate või teiste pereliikmete vahelise vägivalda pealtnägemist. Perekonnas võib aset leida ka vanemate väärkohtlemist, mida võib käsitleda alaealiste või täiskasvanud laste poolt toime pandud vaimset, füüsilist, seksuaalset vägivalda, majanduslikku ekspluateerimist või mitte toimetulevate vanemate hoolitusse jätmist või hülgamist. (Perevägivalda... 2011: 2)

Euroopa Nõukogu konventsioon tunnistab, et perevägivalda võivad kogeda mehed ja naised, poisid ja tüdrukud, kuid naised ja tüdrukud on oluliselt enam ohustatud kui meessoost pereliikmed. Naiste suurem tõenäosus langeda (pere)vägivalda ohvriks tuleneb juba ajalooliselt kujunenud ebavõrdsetest võimusuhetest ning meeste domineerimisest naiste üle nii ühiskonnas kui ka peresuhtes. Seetõttu saab rääkida vägivalda soopõhisest iseloomust (st tähendab, et vägivald on suunatud ühest soost inimese vastu peamiselt just tema soo tõttu) ning perevägivalda mõiste seotusest naistevastase vägivaldaga. (Sooline... 2012: 25)

Viimaste aastate jooksul on inimeste teadlikkus perevägivalda suhtes kasvanud, mille tõttu on hakatud perevägivaldale järjest rohkem tähelepanu pöörama. Siiani arvatakse veel, et peres toimuv vägivald on pere siseasi ning teised inimesed ei tohiks sellesse sekkuda, kuid tegelikult mõjutab perevägivald ka ülejäänud pereliikmeid, naabruskonda ja ka kogukonda. Perevägivaldal võib olla palju erinevaid põhjuseid, kuid suuresti on see iga pere puhul erinev. Kõige sagedamini esineb perevägivalda just partnerite vahel, mis võib jätkuda ka peale suhte lõppu.

1.2. Perevägivalla levik Eestis ning seadusandlik taust

Eestis hakati perevägivalla probleemile tähelepanu pöörama 1990. aastate teisel poolel. Algselt oli fookuses laste väärkohtlemine peres, alles 2000ndate algusest hakati tähelepanu pöörama ka (naistevastasele) vägivaldale paarisuhtes. Praeguseks on olukord muutunud, perevägivald on raske isikuvastane kuritegu. Karistusseadustiku järgi on karistatav füüsiline vägivald, seksuaalne vägivald, tervisekahjustuse tekitamine, tapmine ja tapmise või tervisekahjustuse tekitamisega ähvardamine. Tõsist emotsionaalset kahju tekitav psühholoogiline vägivald ei ole praegu kehtiva Karistusseadustiku järgi karistatav, ehkki rahvusvahelistes dokumentides ka seda soovitatakse. (Sooline... 2012: 32)

Esimene lähisuhtevägivaldale keskendunud uuring viidi Eestis läbi 2001. aastal. Uuring hõlmas nii elanikkonna küsitlust kui ka kvalitatiivseid intervjuusid vägivaldaga kokku puutunud inimeste ning ekspertidega. Kvantitatiivne uuring näitas, et iga viies naine oli uuringule eelnenud aasta jooksul kannatanud füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalla all. Seni oli Eestis puudunud adekvaatne statistika perevägivalla leviku kohta, kuna politseistatistika liigitas perevägivaldajuhtumid isikuvastaste kuritegude hulka, registreerimata neid eraldiseisva kuriteoliigina. (Vägivald... 2008: 14)

KarS-is eraldi perevägivalla kuriteokosseis puudub. Küll aga sisaldab KarS mitmeid kuriteokosseise, mille koosseisuliseks tunnuseks on vägivalla kasutamine. (Kesküla 2012: 11) Kuna perevägivald võib esineda mitmes vormis, siis kriminaalstatistikat analüüsides on perevägivalla puhul vaatluse all karistusseadustiku §-d 113, 114, 116–118, 120–123, 127, 131, 136, 141–143, 146, 200, 263 ja 274. (Kuritegevus... 2013: 48) § 113 – tapmine, § 114 – mõrv, § 115 – provotseeritud tapmine, § 116 – lapse tapmine, § 117 – surma põhjustamine ettevaatamatusest, § 118 – raske tervisekahjustuse tekitamine, § 120 – ähvardamine, § 121 – kehaline väärkohtlemine, § 122 – piinamine, § 141 – vägistamine, § 142 – sugulise kire vägivaldne rahuldamine, § 143 – suguühendusele sundimine, § 144 – suguühendus järeltulijaga, § 145 – suguühendus lapsealiselega, § 146 – sugulise kire rahuldamine lapsealiselega. (Karistusseadustik... 2001)

Perevägivald kuritegude arv on aasta-aastalt kasvanud. 2011. aastal registreeriti 1939 perevägivaldajuhtumit, 2012. aastal 2231 ja 2013. aastal 2752. Kõigist kuritegudest moodustas perevägivald 2013. aastal hinnanguliselt 7%, vägivaldakuritegudest 35%, 2012. aastal vastavalt 5,5% ja 28%. Perevägivalda ei määratleta sündmuse toimumise koha järgi, vaid ohvri ja vägivaldaseja lähedaste suhete järgi. Perevägivaldajatest 92% olid mehed ja ohvritest 84% naised. Paarisuhtevägivald puhul oli 96% juhtudest vägivaldaseja mees ja ohver naine. 2013. aastal oli 13% juhtumitel (kaas)ohvriks alaealine, 9% juhtumitel nägi alaealine vägivalda pealt. Perevägivaldajuhtumite seas domineerivad kehalise väärkohtlemise juhtumid: kõigist perevägivaldaasjadest on neid 78% ja kõigist kehalise väärkohtlemise juhtumitest 39% (2012. aastal oli 34% KarS-i § 121 kuritegudest seotud perevägivaldaga). Kui kehalise väärkohtlemise juhtumeid oli kogustatistikas võrreldes 2012. aastaga 4% rohkem, siis pereliikmete või elukaaslaste vahel toimunud kehaline väärkohtlemine suurenes aastaga 20%. Sageduselt järgnevad kehalisele väärkohtlemisele ähvardamine (12%) ja piinamine (5%). Vähemalt 21% kuritegude puhul tuli andmetest välja vägivald kordumine pikema aja jooksul ja eri vormides. 1% perevägivaldakuritegude puhul oli ohver rase ja esines ka raseduse vägivaldast tingitud katkemist. (Kuritegevus... 2013: 28–31)

Alaealisi perevägivaldajuhtumite ohvreid ohustavad enim lapsevanemad (93% juhtudest). Lastevastase perevägivaldajuhtumite toimepanijast on 77% mehed. Kõige rohkem esines kehalist väärkohtlemist (65%) ja piinamist (13%). Nagu 2012. aastal oli ka 2013. aastal murettekitav perevägivaldaga seotud tapmist ja mõrvade arv. Politsei andmetel registreeriti 2013. aastal 19 perevägivaldajuhtumit tapmist ja mõrva (2012. aastal 20). Tapmist ja mõrvade üldarv on viimastel aastatel vähenenud (2012. aastal 80, 2013. aastal 62), aga suurenenud on perevägivaldaga seotud tapmist ja mõrvade osakaal, mis 2013. aastal oli 31% (2012. aastal 20%). 2013. aastal registreeriti ka üks lapse tapmine. (*Ibid.*: 28–31)

Naiste varjupaikadesse pöördus 2013. aastal nii majutusele kui ka nõustamisele 1524 naist ja 208 nendega kaasas olnud last. Varjupaigas palus öömaja 189 naist (11% kõigist pöördunuist) ja 165 last. Enamik varjupaiga poole pöördunud naistest olid kokku puutunud vaimse (69%) ja füüsilise (50%) vägivaldaga, aga oli ka neid, kes

kannatasid majandusliku (39%) või seksuaalse (10%) vägivalla all. Naiste puhul on sage, et korraga puututakse kokku mitut eri liiki vägivallaga. Enamasti on vägivallatsejaks naise partner või ekspartner (87%), ent esineb ka juhtumeid, kus ohvriks on langetud pojale/tütrele (3%), vanematele (3%) või muudele lähituttavatele või sugulastele (7%). Varjupaikade andmetel on nende poole pöördunud naistest vaid mõned pöördunud lisaks politseisse (11%), kohalikku sotsiaalosakonda (11%), kohtusse (9%) või ohvriabisse (5%). Veidi on suurenenud politseisse pöördunute arv (2012. aastal 9%) ja vähenenud kohalikku sotsiaalosakonda pöördunute arv (2012. aastal 12%). (Kuritegevus... 2013: 31)

Enamik perevägivalla juhtumeid registreeritakse Harjumaal, peamiselt Tallinnas, kus kuritegude arv on 1596 (58%), Ida-Virumaal 269 (10%), Tartumaal 225 (8%), Lääne-Virumaal 113 (4%), Pärnumaal 109 (4%) jne. (*Ibid.*: 31)

Perevägivalla kuritegude arv kasvab iga aastaga ning peamiseks vägivallatsejaks on mees ning ohvriks naine. Peamiselt kasutatakse kehalist väärkohtlemist, millele järgneb ähvardamine ning piinamine. Esineb ka alaealisi perevägivalla all kannatajaid, keda ohustavad lapsevanemad ning põhiliselt mehed. Suurenenud on ka naiste varjupaikadesse pöördunute arv, kellest suurem osa on kokkupuutunud vaimse ja füüsilise vägivalla all.

1.3 Perevägivalla vormid ning nende mõju lastele

1.3.1 Perevägivalla erinevad liigid ning vormid

Ühiskonnas nähakse vägivaldse käitumise eesmärgina teistele ühiskonnaliikmetele valu ja/või kahju põhjustamist. Näiteks seletab WHO vägivalda järgmiselt: „tahtlik füüsilise jõu või võimu kasutamine, ähvarduslik või tegelik, iseenda, kellegi teise või kogukonna vastu, mille võimalik tulemus on vigastus, surm, psühholoogiline kahju, väärareng või ilmajätus“. Väljend „füüsilise jõu või võimu kasutamine“ võimaldab seletada kõiki erinevaid vägivallaliike (füüsiline, seksuaalne, psühholoogiline). (Spelman 2013: 16)

Psühholoogiline (nimetatakse ka emotsionaalne, vaimne) **vägivald** on pidev verbaalne või mitteverbaalne rünnak, mis kahjustab teist inimest emotsionaalselt ning alandab tema eneseväärikustunnet. See on tahtlik teisele inimesele haiget tegemine, tema kohtlemine väärtusetu, ebaadekvaatse, mittearmastatu ja -vajatuna. Psühholoogiline vägivald on kõige levinum vägivallavorm. Ohvrid, kes on kannatanud füüsilise, seksuaalse ja majandusliku vägivalda all, on kogenud reeglina ka psühholoogilist vägivalda. Näiteks kui inimest lüüakse ja pekstakse, siis teda ka samal ajal alandatakse ja sõimatakse. (Sooline... 2012: 27) Emotsionaalne vägivald ei pea olema alati teise inimese otsene solvamine või ta peale karjumine. See võib väljenduda ka peenekoelise ja oskusliku manipuleerimise ja alandamise kaudu. (Mis on perevägivald? 2014) Ohvrid peavad psühholoogilist vägivalda kõige raskemini talutavaks ja heaolu kahjustavaks vägivallavormiks. Psühholoogiline vägivald võib sisaldada näiteks järgmisi käitumisviise (Sooline... 2012: 27):

- Kritiseerimine, halvustamine, solvamine, mõnitamine;
- Karjumine, sõimamine;
- Terroriseerimine;
- Manipuleerimine;
- Hirmutamine ja ähvardamine (sh haiget tegemise või tapmisega ähvardamine);
- Sotsiaalne isoleerimine (nt sõprade, sugulastega suhtlemise või vaba aja veetmise ja hobidega tegelemise egoistliku võimu ja kontrolli vajadusest põhjustatud piiramine või keelamine);
- Ignoreerimine;
- Armukadeduse väljanäitamine.

Mitmed loetelus esinevad käitumised ei pruugi igal juhul viidata emotsionaalsele vägivallale, vaid kõik sõltub konkreetsest kontekstist. Lisaks ei ole tegu lõpliku loeteluga, sinna kuuluvad veel näiteks, väärtuslike asjade hävitamine, jälitamine, jälgimine, tööle mittelubamine, aga ka kaudne vägivald, nt lemmiklooma piinamine. (Vägivalla liigid... 2014)

Füüsiline vägivald on tahtlik füüsilise jõu kasutamine teise isiku suhtes, mis võib põhjustada talle füüsilist valu, vigastusi või isegi surma ning psühholoogilisi

kahjustusi. Füüsiline vägivald on kõige kergemini ära tuntav vägivalla vorm, kuna ohvril on sageli nähtavad füüsilised kahjustused. See hõlmab näiteks järgmisi tegevusi (Sooline... 2012: 27):

- Tõukamine, lükkamine;
- Kriimustamine, näpistamine, kütinistamine;
- Kinni haaramine, raputamine;
- Juustest tirimine;
- Löömine käe, jala või mingi esemega;
- Peksmine, sh mingi esemega peksmine;
- Kägistamine, lämmatamine;
- Hammustamine;
- Kinnihoidmine; kinnisidumine; luku taha panek;
- Külmi- või tulirelva kasutamine;
- Lapse kehaline karistamine.

Väikelapse (imiku) füüsilise väärkohtlemise liigina võib lisada raputatud lapse sündroomi, mille käigus lapse vanem või hooldaja raputab last tugevalt. Lapse raputamine võib põhjustada lapsele tõsiseid tagajärgi, sh ajukahjustusi, mälu-, kõne-, käitumis- ja õppimishäired, alaarengut, pimedaks või kurdiks jäämist või isegi surma. Lapse kehalist karistamist vanema või mõne teise täiskasvanu poolt on aastasadu peetud õigustatud lapse distsiplineerimise meetodiks. Tänapäeval on hakatud mõistma, et kehaline karistamine on oma olemuselt füüsilise vägivalla vorm. See on füüsilise jõu kasutamine karistamise eesmärgil, tekitades lapsele valu, hirmu ja alandust. (Sooline... 2012: 27–28):

Seksuaalne vägivald täiskasvanud inimese suhtes on igasugune seksuaalse sisuga käitumine, mille kaudu kontrollitakse, manipuleeritakse või alandatakse teist inimest. Paarisuhtes toimuva seksuaalse vägivalla põhjused peituvad kaua aega valitsenud patriarhaalsetes arusaamades, mille järgi abielus või paarisuhtes olemine tähendab kohustuslikku allumist partneri seksuaalsetele soovidele. (*Ibid.*: 28) Seksuaalse vägivalla all mõistetakse tihti vaid vägistamist. Ometi on selle mõiste taga sageli

igapäevased vägivaldsed suhted ja selle toimepanijad on oma lähedased, eelkõige elukaaslane. (Seksuaalne... 2014)

Seksuaalne vägivalda alla kuulub (Seksuaalne... 2014):

- Soovimatu seksuaalne tähelepanu: seksuaalse sisuga märkuste ja ettepanekute tegemine;
- Seksuaalne häirimine: seksuaalse sisuga telefonikõnede, kirjade, meilide, pornograafilise materjali saatmine või pakkumine;
- Seksuaalne sundus: naisele vastutahtmist vahekorra või vastuvõetamatu seksi pealesurumine;
- Sadistlik vahekord, peksmine või muul moel naise intiimsetele kehaosadele valu u tekitamine;
- Vägistamiskatse, seksuaalvahekorra üritamine vastu naise tahtmist;
- Vägistamine, s.h. abielusisene vägistamine.

Lapse seksuaalse väärkohtlemise puhul on tegemist lapse kaasamisega seksuaalsesse tegevusse, mille sisust ta ei saa täielikult aru, millele ta ei ole võimeline andma adekvaatset nõusolekut ning mis astub üle seadustest või ühiskonna sotsiaalsetest normidest. Seksuaalne väärkohtlemine lapse suhtes on võimu, seksuaalsete või muude vajaduste rahuldamise eesmärgil toime pandud tegevus täiskasvanu või teise lapse poolt, kes vanuse või arengutaseme poolest on vastutus-, usaldus- või võimuhetel lapsega. Lapse seksuaalne väärkohtlemine võib sisaldada tegevusi nagu: lapsele oma suguelundite demonstreerimine, lapsele seksuaalse sisuga, pornograafiliste teoste näitamine, lapse kaasamine seksuaalsesse vestlusse, lapse intiimsete kehaosade hellitamine ja katsumine, masturbeerimine, suguühe, vägistamine. (Sooline... 2012: 28)

Lapse hooletussejätmine on vanema või hooldaja kohustuste mittetäitmine lapse füüsilise, vaimse, emotsionaalse ja sotsiaalse arengu eest hoolitsemisel, mis võib kahjustada lapse eakohast arengut ning vaimset ja füüsilist tervist. (*Ibid.*: 29)

Hooletussejätmise liigid (*Ibid.*: 29):

- Füüsiline hooletussejätmine (ebarahuldav hoolitsemine lapse esmaste vajaduste eest haigestumise, vigastuste, või puude korral);

- Emotsionaalne ja vaimne hooletussejätmine (ükskõiksus lapse emotsionaalsete vajaduste rahuldamise suhtes, lapse vaimse tervise või arengu probleemidele mitte reageerimine);
- Järelvalvetus (ebaadekvaatne järelvalve kodus ja väljaspool kodu, kus ei tunta huvi lapse tegevuse vastu, majapidamises olevate riskide eiramine ja lapse ohutuse tagamata jätmine);
- Hariduslik hooletussejätmine (vanema tegevusetus või hoolimatus lapse hariduse omandamise tagamisel).

Majandusliku vägivalla korral kontrollib vägivallatseja partneri raha kasutamist või partnerile kuuluvaid materiaalseid ressursse. Majanduslik vägivald raskendab partneri iseseisvat materiaalsel toimetulekut ning võib muuta partneri vägivallatsejast sõltuvaks. Majanduslikuks vägivallaks võib pidada järgmisi tegevusi: partneri raha äravõtmine ja pangakaartide enda käes hoidmine, tema ostude tegemise ja muude majanduslike tehingute tegemise piiramine, takistamine või kritiseerimine, kulude range kontrollimine, ühisvara enda nimele kirjutamine, töötamise ja õppimise takistamine, elatisraha mittemaksmine, võlgade tekitamine, partneri sundimine osalema ebaseaduslikes tehingutes. (Sooline... 2012: 28)

Paljude inimeste jaoks tähendab vägivald eelkõige füüsilise ja seksuaalse vägivalla kasutamist, kuid tegelikult on seda ka psühholoogiline vägivald. Hiljuti on lisandunud füüsilise vägivalla alla ka raputatud lapse sündroom, mis võib põhjustada lapsele väga suuri vigastusi. Perevägivalla puhul on järjest rohkem levima hakanud ka majanduslik vägivald, mis tekitab ohvrile palju emotsionaalset kahju.

1.3.2 Väärkohtlemise mõju lastele

Lapse väärkohtlemisena tuleb käsitleda ka teiste pereliikmete vahelise vägivalla pealtnägemist või -kuulmist (n.ö tunnistajaks olemist), mis kahjustab last samavõrra kui otsene vägivald lapse suhtes. (Sooline... 2012: 29) Paljud perevägivalda pealt näinud lapsed on sunnitud elama kohutavate kogemustega, mida nad ei suuda käsitleda ning millega nad iseseisvalt toime ei tule. (Arnel, Ekbohm 2008: 5)

Vanemad arvavad sageli, et kui lapsed otseselt ei näe toimunut, siis vägivald neid ei mõjuta. Tegelikult ei mõju lapsele halvasti mitte üksnes vägivallajuhtumi juures olemine või kõrvalt toast kuulmine, vaid ka vigastatud või muserdatud vanemate nägemine ning pingelise õhkkonna tajumine kodus. Sageli vanemad ei seleta lapsele, miks vägivald toimus või mida see tähendab. Vanemad loodavad lapsi säästa, kui neid asjasse ei pühendata. Ent lastele oluliste asjade lahti rääkimata jätmisel on omad miinused. Lapsed võivad hakata seostama vägivalda iseendaga ning tunda end toimunud süüdi või vastutavana. Samuti võivad nad võtta omaks vägivaldse käitumismustri, seda eriti siis, kui keegi otseselt vägivalla kasutamist ei tauni. (Sooline... 2012: 29) Paljudele meeldib uskuda, et lastel on kogetud sündmustest vähem elavaid mälestusi kui neil tegelikult on. Nüüdseks on tõestatud, et isegi väga väikestel lastel on selged mälestused hirmuäratavatest olukordadest ning et laste jaoks on oluline, et nad saaksid kogetust teistele rääkida. Perevägivalda ümbritseb sageli "vaikuse kultuur", mistõttu lapsed vajavad abi, et oma piinarikaste kogemustega toime tulla. (Arnel, Ekbohm 2008: 5)

Vägivalla kogemine ja selle pealtnägemine mõjutab alati last, põhjustades lapsele väga tõsise hingelise trauma. Pidevas stressi ja ohuolukorras elades arenevad lapsel välja teatud toimetulekuoskused. Laps jälgib pidevalt vägivaldse vanema käitumist ja püüab ette aimata tema vägivallategu. Ohu märkide ilmnmisel katsub ta end varjata, veidi suuremad lapsed võivad astuda ema kaitseks välja isa rünnaku korral. Laps püüab ennetada vägivallajuhtumeid, ta surub alla oma soove ja vajadusi, üritab käituda nii nagu arvab vägivallatsejat talt ootavat ning süüdistab end toimunud juhtumis. Vägivaldses keskkonnas elamine mõjub negatiivselt mitte ainult lapse enesetundele vaid ka tema füüsilisele tervisele, vaimsele arengule ja suhetele teiste inimestega. (Sooline... 2012: 57)

Vägivalda pealtnäinud lapsed on oma kaaslaste suhtes agressiivsemad (ning kalduvad neid rohkem türanniseerima ja solvama) kui ülejäänud lapsed ning neil esineb rohkem üldisi käitumuslikke probleeme. Eriti iseloomulik on mittepereliikmete ründamise sagedasem esinemine just poiste puhul. Vägivald pealtnäinud lapsed veedavad vähem aega koos sõpradega, muretsevad rohkem oma sõprade turvalisuse pärast, neil on

väiksema tõenäosusega mõni kõige parem sõber ning nende sõprussuhted on madalama kvaliteediga kui teistel lastel. Nad võivad vältida kodusviibimist. (Bancroft, Silverman 2007: 72)

Järgnevalt on esitatud võimalikud väärkohtlemise mõjud lapsele.

Väärkohtlemise üldine mõju (Sooline... 2012: 57):

- Negatiivsete emotsioonide väljendamine (nt viha, raev, ükskõiksus, ärevus);
- Madal enesehinnang, enesesüüdistused, usaldamatus teiste suhtes;
- Vähene sotsiaalne kompetentsus;
- Tähelepanudefitsiit, kohanemise ja keskendumise raskused koolis;
- Õpiraskused, probleemid koolikohustuse täitmisega;
- Konfliktised suhted eakaaslaste, õpetajate ja vanematega;
- Agressiivne käitumine suhtlemisel teistega (eakaaslastega);
- Raskused sõprussuhete loomisel ja hoidmisel;
- Kõrgenenud depressiooni ja suitsidaalse käitumise risk;
- Kodunt ärajooksmine.

Füüsilise väärkohtlemise mõju (*Ibid.*: 57–58):

- Verevalumid, haavad, murrud, löömise jäljed, sisemised vigastused, ajukahjustus;
- Valu või ebamugavustunne mängimisel, liikumisel või füüsilise treeningu ajal;
- Lapse/ vanema seletused lapse vigastuste suhtes on ebamäärased, vastuolulised;
- Kergesti ärrituvus, impulsiivsus;
- Madal enesehinnang, tähelepanu probleemid;
- Agressiivsus eakaaslastega suhtlemisel, koolikiusamise ohvriks langemine või teiste kiusamine;
- Vägivalla kasutamine või selle kogemine kohtingul olles;
- Kaldumus teise inimese sõbralikku käitumist tõlgendada vaenulikuna;
- Seadustega vastuollu minev käitumine (õigusrikkumised, uimastite kasutamine);
- Unehäired, voodimärgamine jt.

Hooletussejätmise mõju (*Ibid.*: 58):

- Mahajäämus kognitiivses, kõne arengus, raskused kõne mõistmisel;

- Vajakajäämised eakohases käelises tegevuses, oskamatus või ükskõiksus enese eest hoolitsemisel;
- Sagedased haigushood (sh aneemia, nakkushaigused, astma);
- Füüsiliselt hooletussejätud lastel võib olla väiksem kehakaal ja kasv;
- Vähene loovus ja õpihuvi;
- Hooletussejätud lastel esineb kõige enam õpiraskusi ning probleeme koolis hakkamasaamisega;
- Puudulikud toimetuleku ja probleemide lahendamise oskused;
- Apaatia ja ükskõiksus ümbritseva suhtes;
- Vähene initsiatiivikus ja huvi osaleda sotsiaalsetes tegevustes;
- Endassetõmbumine, vähene suhtlemine eakaaslastega;
- Tõrjutus ja ebapopulaarsus eakaaslaste hulgas.

Seksuaalse väärkohtlemise mõju (*Ibid.*: 58):

- Mitteeakohane seksuaalne käitumine, eale mittevastav teadlikkus seksuaalsusest (nt seksuaalse sisuga situatsioonide imiteerimine mängides või joonistustel, seksiteemaliste väljendite, naljade või lugude rääkimine);
- Teiste isikute suguelundite katsumine või silitamine;
- Veritsused, verevalumid;
- Valud alakehas, suguelundite või päraku piirkonnas, liigutuste valulikkus; Psühhosomaatilised nähud (iiveldus, oksendamine, peavalud, voodimärgamine, söömishäired);
- Söömishäired (söögist keeldumine, liigsöömine, buliimia, neurootiline anoreksia);
- Varajane seksuaalne aktiivsus, rasedus, suguhaigused

Nii vägivalla pealtnägemine kui ka vägivalla kogemine mõjub lapse vaimsele tervisele väga rängalt, mõjutades lapse toimetulekut tulevikus. Olenemata sellest, kas vägivallatsejaks on lapsevanem(ad), õde-vend või mõni muu pereliige, mõjutab see last ühtemoodi.

1.4 Õdede ja vendade vahelise vägivalda defineerimine

Lapsevanemad ning teised ühiskonnaliikmed ei saa tihti aru õdede-vendade vahelise vägivalda tõsidusest. Seda peetakse pigem normaalseks ja kasulikuks, kuna arvatakse, et see aitab edaspidi toime tulla agressiooniga teistes suhetes. Kuigi õdede-vendade vaheline vägivald on samuti üks vägivalda liike, jääb see tihti avastamata, kuigi eakaaslaste vahelist vägivalda tajutakse probleemina. (Tucker jt 2013: 2) Õdede ja vendade vahelisi suhteid on palju vähem uuritud ja jälgitud kui enamik muud liiki peresuhteid, kuigi õdede-vendade vahelised suhted kestavad tõenäoliselt kõige kauem. Vennad ja õed võivad olla parimad sõbrad ning olla üksteisele toeks, kuid teisest küljest võivad nende vahel tekkida konflikte. (Sanders 2004: 13)

Kaheksakümnel protsendil inimestest on õed-vennad. Tavaliselt on õdede-vendade vanusevahe vaid paar aastat. Seega, kuigi nad ei ole täpselt "eakaaslased", on nad tavaliselt vanuse poolest piisavalt lähedal ja nad on küllaltki sarnased huvid ja arenguastme poolest, et olla üksteise jaoks olulised sotsiaalsed partnerid kodus. Vanematele õdedele-vendadele on iseloomulik näidata üles suurt tolerantsust väiksemate suhtes ning nad võivad olla pädevama käitumise tähtsaks eeskujuks. Samuti võib neil esineda vaenulikkust ja ambivalentsust ning seda on täheldatud paljudes erinevates ühiskondades. On üsna loomulik, et mõned esmasündinud ilmutavad teatud märke armukadedusest, kui uus õde või vend perre lisandub. Varem on nemad olnud ema, isa või vanavanemate tähelepanu keskmes, nüüd aga saab õde või vend suurema osa tähelepanust. Muidugi püüavad vanemad kaasata esmasündinut sellesse, näiteks toitmise ajal, kuid üldiselt väheneb paratamatult interaktsioon esmasündinutega. (Smith jt 2008: 136–138) Selle tagajärjel veedab enamik õdedest-vendadest rohkem või vähem aega vaieldes ja kakeldes. Poisid on agressiivsuse väljendamisel otsekohesemad, vahetumad ja füüsilised, tüdrukud aga verbaalsemad ja salakavalamad. Need kaklused ei ole armastuse või vihkamise väljendus, vaid nendevaheline hierarhia sisse seadmise viis. Rolli mängivad siin sugu, vaus, vanusevahe ja laste arv. Lapsed ei võta tegelikult neid löömisi, muljumisi, tõukamisi ja solvanguid sugugi nii tõsiselt, isegi kui nad kisavad ja karjuvad. Pealegi hajub konkurents tavaliselt siis, kui jõutakse teismeikka. Paari aasta pärast ei suuda keegi

neist enam möödunud kakluste põhjuseid meenutada. (Juul 2013: 39) Väga paljud esmasündinud ei ilmuta avalikku vaenulikkust imiku suhtes, kuid osa teeb seda siiski. Teised lapsed võivad väljendada vaenulikkust näiteks vestluse käigus. Seega saab õdede-vendade suhetes esineda märkimisväärselt emotsioone nii armastust kui ka kadedust. (Smith jt 2008: 136–138)

Imikud näivad õppivat väga varases eas (alla kaheaastastena), kuidas õde või venda frustrerida, narrida, lepitada, lohutada või kuidas oma tahtmist saada. Õed-vennad mõjutavad üksteist ka pärast lapsepõlve. Inimene, kes on üles kasvanud ebasõbraliku või vaenuliku õe-vennaga, on tõenäolisemalt närvilisem, depressiivsem või agressiivsem. Lisaks võib see hilisemas elus tekitada söömishäireid ja põhjustada alkoholi ja narkootikumide kuritarvitamist ning kaasneb risk muutuda ka ise vägivaldseks. (Eriksen, Jensen 2009: 184) Õed-vennad võivad osaleda õdede-vendade võrdlusprotsessides: kui ühel õel-vennal läheb hästi (näiteks koolis) ning vanemate kiitus võib põhjustada teise õe-venna madalamat enesehinnangut kooliasjade suhtes, võib see kannustada see neid rohkem saavutama või suunata nende energiat muule valdkonnale, näiteks sportimisele. (Smith jt 2008: 138–139)

On väga palju erinevaid konfliktse käitumise viise, näiteks: kahmamine ehk teise lapse poolt kasutatud või tema käes olnud mänguasja või eseme võtmine/haaramine; esemete kasutamine, sikutamine või eemale tõukamine käte või jalgadega; kõik kontaktid esemega, mis lõpuks sundisid teise lapse eseme kasutamisest loobuma; soovimatud märkused teise kohta ehk kommentaarid, nagu näiteks "sa ei oska seda", "sa ei tee seda õigesti", "sa ei meeldi mulle". Konfliktid vähenevad vanemaks saades ja kokkuvõttes osalevad konfliktides rohkem poisid. (*Ibid.*: 157)

Teist õdede-vendade agressiivsuse viisi on vahel nimetatud "õdede-vendade võimuvõitluseks". See on igas peres rohkem või vähem toimuva vanematevahelise võimuvõitluse peegeldus, mis võib olla kas täiesti avalik või varjatud. Igal juhul on lapsed oma vanemate täpsed peegelpildid. See on aga väga erinev laste käitumisest peredes, kus vanematevahelisel suhtlemisel on domineerivaks verbaalne või füüsiline vägivald. Neis peredes kalduvad lapsed ühte hoidma, et konflikte vähendada. Paljudel

neist lastest areneb lõpuks väljaspool perekonda agressiivne või enesehävituslik käitumine. (Juul 2013: 40)

Need pered, kus õdede-vendade vahel valitseb katkematu harmoonia, on vähemuses. Iga järgmise lapsega väheneb vanemate pakutud aeg, armastus, tähelepanu ja energia. Seega võitlevad lapsed selle eest, mis üle jääb. Kui pere koosneb vaid poistest või enamasti poistest, peavad nad hierarhia hoidmiseks või ümber korraldamiseks kaklema vähemalt korra päevas. Tüdrukute vahelised hierarhiad seatakse sisse palju kaudsemal, peenemal ja kavalamal moel. (*Ibid.*: 41)

Õdede-vendade vaheline vägivald võib laste vahel tekkida olenemata leibkonna sissetulekust ja vanemate haridustasemest. Õdede-vendade vahelise vägivalla uurimine ning vägivalla täpsemate põhjuste välja selgitamine, aitaks sotsiaaltöötajatel luua erinevaid sekkumismeetodeid, hoidmaks ära selle vägivalla liigi tekkimist. (Predictors of Sibling... 2014)

Kui lapsed kaklevad näiteks televiisori puldi või mõne muu eseme üle on üks asi aga krooniline füüsilise ja psühholoogilise vägivalla kasutamine hoopis midagi muud. On loodud erinevaid programme, et peatada kiusamine ja koolivägivald, kuid lisaks peaks hakkama suuremat tähelepanu pöörama ka õdede-vendade vahelisele vägivallale. Õdede-vendade vaheline läbisaamine saab tugevasti mõjutatud, kui üks õdedest-vendadest kiusab pidevalt teist, põhjustades talle alandusi ja vaimset kahju. Õdede-vendade vaheline agressioon ei ole kindlalt piiritletud ning on väga lihtne sassi ajada normaalset rivaalitsemist ning järjepidevat füüsilise ja emotsionaalse vägivalla kasutamist. Lapsevanemad, kes tahtmatult sildistavad oma lapsi, võivad õdede-vendade vahelist vägivalda tahtmatult soodustada. Uuringute kohaselt on pooled lapsed kogunud löömist, togimist või hammustamist ning umbes 15% lastest pidevat ründamist. Isegi kõige raskemate õnnetuste puhul ei teavita vanemad kedagi, sest ei taheta endale tunnistada olukorra tõsidust. (O'Connor 2013)

Õdede-vendade vahelist vägivalda ei võeta tihtipeale sama tõsiselt kui eakaaslaste vahelist vägivalda ning seda peetakse pigem kasulikuks kui kahjulikuks. Kuid õdede-vendade vaheline vägivald mõjub vaimsele tervisele halvasti ning tekitab madalat

enesehinnangut. Õdede ja vendade vaheline agressioon võib aset leida igas perekonnas, olenemata pere sissetulekust ning vanemate haridustasemest.

1.5 Ülevaade läbiviidud uuringutest

Õdede-vendade vahelisest vägivallast on tehtud hulgaliselt vähem uuringuid, kui mõnest teisest vägivalla liigist. Mille tõttu jääb õdede-vendade vaheline vägivald tihti märkamatuks, kuigi eakaaslaste vahelist vägivalda tajutakse probleemina. Siiski näitavad väheste uuringute tulemused, et õdede-vendade vaheline vägivald mõjub lapse vaimsele tervisele sama halvasti, kui eakaaslaste poolt toimepandav vägivald.

University of New Hampshire teadlased leiavad, et õdede-vendade vaheline agressioon on seotud laste ja noorukite kehva vaimse tervisega. Uuringus osales 3599 last, vanuses 1 kuu kuni 17 eluaastat, kellel oli vähemalt üks õde-vend noorem kui 18 eluaastat. Uuring näitas, et juba üks vägivalla akt mõjub lapse vaimsele tervisele halvasti, olenemata selle sagedusest või tõsidusest. Uuringus vaadeldi, kuidas mõjus lastele füüsiline vägivald, psühholoogiline vägivald ja õdede-vendade poolt asjade varastamine ning lõhkumine. Teadlased leidsid, et 32%st vastanutest, kes kogesid mistahes tüüpi vägivalda viimase aasta jooksul, mõjutas see laste (vanuses üks kuu kuni üheksa aastat) vaimset tervist rohkem kui noorukite oma (vanuses kümme kuni seitseteist aastat). Uuringust selgus veel, et tavaliselt peetakse eakaaslaste vahelist agressiooni tõsisemaks kui õdede-vendade vahelist vägivalda, kuid tegelikult mõjuvad mõlemad samaväärselt lapse vaimsele tervisele. Lapsevanemad ja hooldajad peaksid võtma õdede-vendade vahelist vägivalda tõsisemalt. Kui õde-vend löövad üksteist, siis tavaliselt on reaktsioon erinevam sellest, kui löövad eakaaslased. Sellele ei pöörata tähelepanu, kuna arvatakse, et see on kahjutu. Mõned lapsevanemad arvavad isegi, et see tuleb edaspidistes suhetes kasuks, kuna tulevikus osatakse paremini konflikti ja agressiooniga toime tulla. Kuid tegelikult mõjub õdede-vendade vaheline vägivald samamoodi inimese vaimsele tervisele kui eakaaslaste vaheline vägivald. (Tucker jt 2013: 79–84)

2008. aastal viidi kuni 17aastaste laste seas läbi uuring, kus sooviti teada saada, milliste vägivalla vormidega on lapsed elujooksul kokupuutunud. Uuriti mitmeid erinevaid kategooriaid: tavaline kuritegevus, laste väärkohtlemine, õdede-vendade või eakaaslaste poolt toimepandav vägivald, seksuaalne väärkohtlemine, vägivalla pealt nägemine, koolikiusamine ning küberkiusamine. Uuringust selgus, et vähemalt 60% vastanutest on kokku puutunud vägivaldaga viimase aasta jooksul. Ligi pooled (46,3%) küsitletutest olid kogunud vägivalda viimase aasta jooksul ning üle poolte (56,7%) terve eluaja jooksul. Füüsiline vägivald on äärmiselt levinud kogu lapsepõlve jooksul, kuid kõige levinum pigem nooremas eas. Õde-vendade vahelist vägivalda esineb kõige rohkem vanuses 6 kuni 9 eluaastat ning seejärel hakka vähehaaval vähenema. Kuid siiski on õdede-vendade vaheline vägivald levinud, olenemata vanusegrupist või soost. (Finkelhor jt 2009: 1–8)

Uuringud näitavad isegi, et õdede-vendade vaheline vägivald on isegi rohkem levinud kui paarisuhtevägivald või laste väärkohtlemine täiskasvanute poolt. Tüüpilise laste vahelise käitumise ning konkreetse vägivalla vahel on oluline erinevus: Kui üks lastest on pidevalt kiusaja ning teine tihti ohver, siis on see üks õdede-vendade vahelise vägivalla märkidest. Mõned võimalikud märgid õdede-vendade vahelisest vägivaldast:

- Üks lastest pidevalt väldib oma õde-venda;
- Ühel lastest tekivad muutused käitumises, toitumisharjumustest; tekivad unehäired.
- Laps kasutab mängides vägivalda;
- Tekivad kindlad rollid laste vahel: üks on alati ohver ning teine agressor.

Veel oleks vaja teha erinevaid uuringuid, et teada saada miks tekib õdede-vendade vaheline vägivald. Ekspertid arvavad, et vanemad ei pruugi viibida piisavalt kodus, mis tõttu nad ei osale ka oma laste elus. Vanemad peavadki õdede-vendade vahelist vägivalda normaalseks ning loomulikuks. Lastele ei ole õpetatud, kuidas konfliktiga õigesti toime tulla, vägivalda kasutamata. Vanemad võivad tahtmatult ise seda põhjustada, võrreldes lapsi ning neid "sildistades". Lisaks võidakse vanemale õele-vennale anda liiga palju kohustusi, näiteks noorema õe-venna eest hoolitsemine.

Paratamatult puutuvad lapsed igapäevaselt vägivaldaga kokku, näiteks meedias, videomängudes jne. (Sibling Abuse 2014)

Läbiviidud uuringud näitavad, et õdede-vendade vahelist vägivalda võib esineda isegi rohkem kui mõnda muud tüüpi vägivalda. Tüüpilise laste vahelise arusaamatuse ning õdede-vendade vahelise vägivalda vahel on oluline erinevus ning seda on võimalik kindlaks teha õdede-vendade suhtlemist vaadeldes. Edaspidi oleks kindlasti vaja teha täiendavaid uuringuid, et täielikult mõista õdede-vendade vahelist vägivalda.

2. UURIMUS ÕDEDE-VENDADE VAHELISEST VÄGIVALLAST NOORTE PILGU LÄBI

2.1 Uurimuse läbiviimine ja valim

Uurimuse eesmärk on välja selgitada, millised on õdede ja vendade vahelised suhted ning selles esinevad vägivalda ilmingud 11–16aastaste seas.

Lõputöös otsitakse vastust järgmistele uurimisküsimustele:

- Milline on noorte arusaam õdede-vendade vahelisest vägivallast?
- Kui sageli puutuvad noored kokku õdede ja vendade vahelise vägivallaga?
- Mil viisil on noored õdede-vendade vahelise vägivallaga kokku puutunud?

Uurimuse läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset meetodit ning andmete kogumiseks kasutati autori koostatud ankeetküsitlust, kuna see võimaldab lühikese aja jooksul küsitleda suuremat hulka inimesi ning annab parema ja selgema ülevaate. Andmete töötlemisel kasutati MS Exceli ja Google Doc andmetöötlusprogramme.

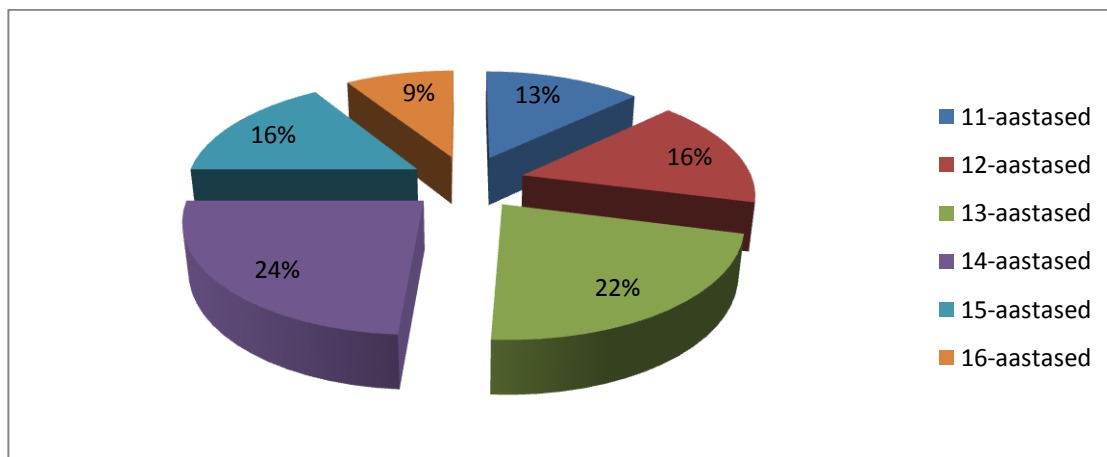
Kvantitatiivsed uurimismeetod on teadusliku uurimise meetod, mis keskendub uuritava tunnuste kirjeldamisele läbi mõõtmise, vastates esmajoones küsimusele kui palju mingit nähtust, omadust või tunnust esineb. Kvantitatiivuuringu põhieesmärgiks on saada statistiliselt usaldusväärseid andmeid järelduste tegemiseks. Uuringu tulemus on vähe sõltuv uurija tõlgendusest ja näitajad on arvulised. Kvaliteedi määrab valimi suurus, küsimused (tüüp, järjestus, ühemõttelisus, asjakohasus). Kvantitatiivsete meetodite eesmärk on saada võimalikult objektiivseid empiirilisi andmeid täpselt piiritletud objektide kohta; uurimismaterjali kogumine toimub meetodiga, mis võimaldab arvulist mõõtmist ja mõõtmistulemuste saamist, milleks on

struktureeritud ankeet, suletud küsimustik jne. Järeldused tehakse uurimismaterjali statistilise analüüsi põhjal. (Kvantitatiivsed... 2014)

Andmete kogumiseks viidi läbi ankeetküsitlus, kus oli kokku 17 küsimust. Neliteist küsimust valikvastustega ning kolm avatud küsimust (vt lisa 1). Töö autor võttis küsimustiku koostamisel aluseks Kati Nõmme diplomitöö "Noorte käsitlusi kohtinguvägivallast" küsimustiku. Küsimustikud jagati laiali ajavahemikus 10.03.2014 – 07.04.2014. Küsitluse läbiviimiseks võttis töö autor ühendust kooli õppealajuhataja, direktori asetäitja või huvijuhiga. Küsitluse jagamisega probleeme ei tekkinud ning koolid olid väga vastutulelikud. Muret tekitas ajavahemik, mil küsitlused laiali jagati, kuna selleks hetkeks olid koolid saanud väga palju küsitlusi erinevatelt üliõpilastelt ning õpilased tundsid nende täitmisest väsimust. Lisaks hakkas lähenema koolivaheaeg ning õpilastel oli rohkem õppetööga seonduvaid kohustusi, kuid koolid olid väga abivalmid ning küsitlus sai läbiviidud. Kuna valimiks oli palju erinevaid klasse, siis ei olnud töö autoril võimalik viibida küsimustiku täitmise juures, kuna igale klassile sobis täitmiseks erinev aeg. Seega olid väga suureks abiks koolide huvijuhid ja klassijuhatajad, kes aitasid küsitlusi laiali jagada just neile endile ja klassile kõige sobivamal ajal. Küsitlus oli anonüümne ja vabatahtlik ning aega võttis kuni 10 minutit.

Küsitluses osalesid kolme Pärnu üldhariduskooli 5.–9. b klassid. Küsitluse ankeete jagati kokku 300 eksemplari ning tagasi saadi 295. Vastajad olid 11–16aastased.

Joonis 1 näitab, et kõige rohkem vastasid küsitlusele 14-aastased õpilased, kokku oli neid kõikidest vastanutest 24%. 13-aastaseid oli kokku 22%. 12-aastaseid ja 15-aastaseid vastajaid oli võrdselt 16%. Seejärel oli 11-aastaseid õpilasi 13% ning kõige vähem oli 16-aastaseid küsitlusele vastanud (9%).

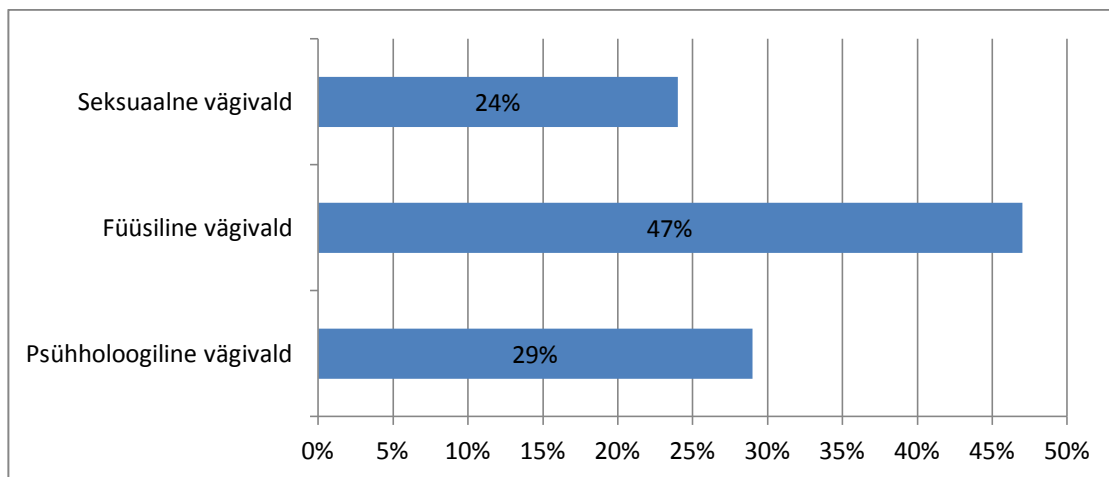
Joonis 1. Valimi vanuseline jaotus. (Autori koostatud)

Küsitluse ankeeti oli märgitud ka 10-aastaste vastusevariant, kuid kuna ühtegi 10-aastast vastajat ei olnud, siis jäeti see tulemuste analüüsist välja.

2.2 Vägivalla tõlgendamine

Küsitluses sooviti teada saada, mida mõistavad noored sõna "vägivald" all. Ette oli antud kolm vastusevarianti: vägivald on minu arvates psühholoogiline (nt: karjumine; mõnitamine; solvamine; ignoreerimine jne.); vägivald on minu arvates füüsiline (nt: tõukamine; näpistamine; löömine; kinnihoidmine jne.); vägivald on minu jaoks seksuaalne (nt: käperdamine; pealesunnitud suguühe jne.). Vastustest selgus, et põhiliselt peetakse vägivallaks ikkagi füüsilist vägivalda (47%). Psühholoogilist vägivalda peab selleks 29% ning seksuaalset vägivalda 24% kõikidest vastanutest (vt joonis 2).

Tulemustest on näha, et kõige vähem peavad noored vägivallaks seksuaalset vägivalda, mis on muret tekitav. Tihti leiavad noored, et vägivald on siiski ainult löömine, millest jääb ohvrile nähtav vigastus. Kuid inimesed on hakanud mõistma ka psühholoogilise vägivalla tõsidust. Pidevalt psühholoogilise vägivalla all elamine võib inimesele tekitada tõsisemaid tagajärgi kui mis tahes mõni teine vägivalla vorm.

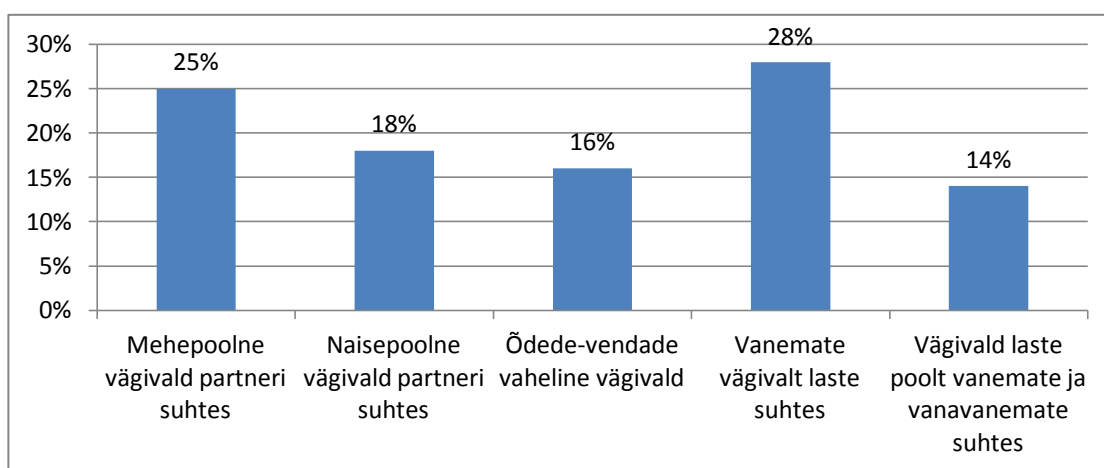
Joonis 2. Vägivalla määratlemine (Autori koostatud)

Lisaks on tabelis (vt tabel 1) võimalik võrrelda poiste ja tüdrukute vastuste erinevust. Kuna valida oli võimalik mitut vastusevarianti, siis võeti igat vägivalla vormi eraldi arvesse ja arutati poisid ja tüdrukud eraldi. Lähtudes ainult poiste vastustest, siis 94% kõikidest poistest peab vägivallaks füüsilist vägivalda, 57% psühholoogilist ning 38% seksuaalset vägivalda. Vaadates tüdrukute vastuseid, siis 99% tüdrukutest peab vägivallaks füüsilist vägivalda, 63% psühholoogilist vägivalda ning 62% seksuaalset vägivalda. Võrreldes poiste ja tüdrukute vastuseid, siis selgelt eristuvad tüdrukute ja poiste vastused. Mõlemad nii poisid kui ka tüdrukud peavad kõige enam vägivallaks füüsilist vägivalda (94% ja 99%). Kui 57% poistest peavad vägivallaks psühholoogilist vägivalda, siis tüdrukutest peab seda 63%. Kõige suurem erinevus tuleb seksuaalse vägivalla puhul, kus ainult 38% poistest peavad vägivallaks seksuaalset vägivalda, tüdrukutest seevastu 62%.

Tabel 1. Vägivalla määratlemine sugude lõikes (Autori koostatud)

Vägivalla liigid	Poisid	Tüdrukud	Kõik
Psühholoogiline vägivald	57%	63%	29%
Füüsiline vägivald	94%	99%	47%
Seksuaalne vägivald	38%	62%	24%

Järgmiseks uuriti noorte käest, mida nad mõistavad sõna "pervägivald" all. Ette oli antud viis vastusevarianti: pervägivald on mehepoolne vägivald partneri suhtes; pervägivald on vägivald naise poolt partneri vastu; pervägivald on õdede ja vendade vaheline vägivald; pervägivald on vanemate vägivald laste suhtes; pervägivald on vägivald laste poolt vanemate või vanavanemate suhtes. Valida sai mitu vastusevarianti. Kõige enam pidasid noored pervägivallaks vanemate poolset vägivalda laste suhtes (28%) (vt joonis 3). Mehepoolset vägivalda partneri suhtes 25% ja naisepoolset vägivalda partneri suhtes 18%. Kõige vähem peeti pervägivallaks laste poolt toimepandavat vägivalda vanemate ja vanavanemate suhtes (14%). Õdede ja vendade vahelist vägivalda peeti vägivallaks 16% vastanutest.

Joonis 3. Pervägivalla määratlemine (Autori koostatud)

Järgnevast tabelist (vt tabel 2) on võimalik näha, kuidas poisid ja tüdrukud on mõistanud pervägivalla tähendust. Võttes arvesse ainult tüdrukuid, siis 89% kõikidest vastanutest peab pervägivallaks eelkõige vanemate vägivaldset käitumist laste suhtes ja 74% mehepoolset vägivalda partneri suhtes. Võrdväärset 49% vastajatest peab pervägivallaks naisepoolset vägivaldset käitumist partneri suhtes ja õdede-vendade vahelist vägivalda. Vägivalda laste poolt vanemate ja vanavanemate suhtes peab pervägivallaks 48% tüdrukutest. Võttes arvesse ainult poisse, siis sarnaselt tüdrukutega, peetakse pervägivallaks kõige enam vanemate vägivaldset käitumist laste suhtes (78%). 72% poistest peab pervägivallaks mehepoolset vägivalda partneri vastu ning naisepoolset vägivalda partneri vastu 55% vastanutest. Õdede-vendade

vahelist vägivalda peetakse perevägivallaks 43% ning laste poolt toimepandavat vägivalda vanemate ja vanavanemate suhtes 41%.

Tabel 2. Perevägivalla määratlemine sugude lõikes (Autori koostatud)

	Poisid	Tüdrukud	Kõik
Mehepoolne vägivald partneri suhtes	72%	74%	25%
Naisepoolne vägivald partneri suhtes	55%	49%	18%
Õdede ja vendade vaheline vägivald	43%	49%	16%
Vanemate vägivald laste suhtes	78%	89%	28%
Vägivald laste poolt vanemate ja vanavanemate suhtes	41%	48%	14%

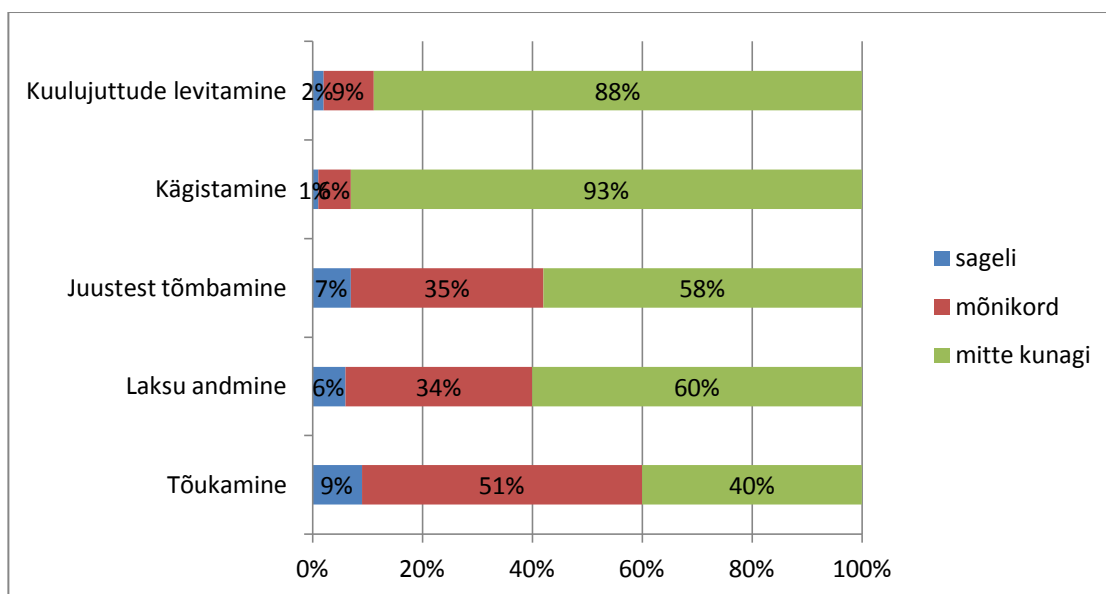
Noorte käest sooviti teada saada, mida tähendab nende jaoks õdede-vendade vaheline vägivald. Tegemist oli avatud küsimusega ning vastusevariante ei olnud antud. Paljud noored olid jätnud antud küsimusele vastamata, mis võis tuleneda teadmatusest. Osad noored olid kopeerinud vastused ka eelnevate küsimuste vastusevariantidest. Läbivalt jooksis vastustest läbi järgmised variandid: peksmine; kaklemine; karjumine; mõnitamine jne. Lisaks vastasid paljud noored, et see on täiesti normaalne, kui kakeldakse näiteks mänguhoos. Noored leiavad, et kui ei tekitata tõsiseid vigastusi, siis ei ole tegemist vägivallaga, vaid pigem mänguhoos loomulikult tuleneva vägivallaga, mis on põhjendatud.

2.3 Õdede-vendade vahelise vägivalla levik

Järgnevalt sooviti teada saada, kas õdede-vendade vaheline vägivald on noorte seas levinud. Uuriti, kas vastajate õde(õed) ja/või vend(vennad) on kasutanud nende suhtes vägivalda. Ette oli antud erinevad vägivallavormid ning vastaja pidi märkima, kui sagedasti on seda juhtunud, kas sageli, mõnikord või mitte kunagi. Joonise pealt on näha (vt joonis 4), et 51% vastanutest on õde(õed) ja/või vend(vennad) teda mõnikord tõuganud. 35% vastanutest on õde(õed) ja/või vend(vennad) teda mõnikord juustest tõmmanud ning 34% vastanutest on õde(õed) ja/või vend(vennad) talle mõnikord laksu andnud. Vähem on ette tulnud kuulujuttude levitamist (9%) ja kägistamist (6%).

9% vastanuid on pidanud oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset tõukamist kogema sageli. 7% vastanutest kogeb sageli juustest tõmbamist ning 6% kogeb sageli laksu saamist. Õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset kuulujuttude levitamist on sageli juhtunud 2% vastanutest ning kägistamist kogeb sageli 1% vastanutest.

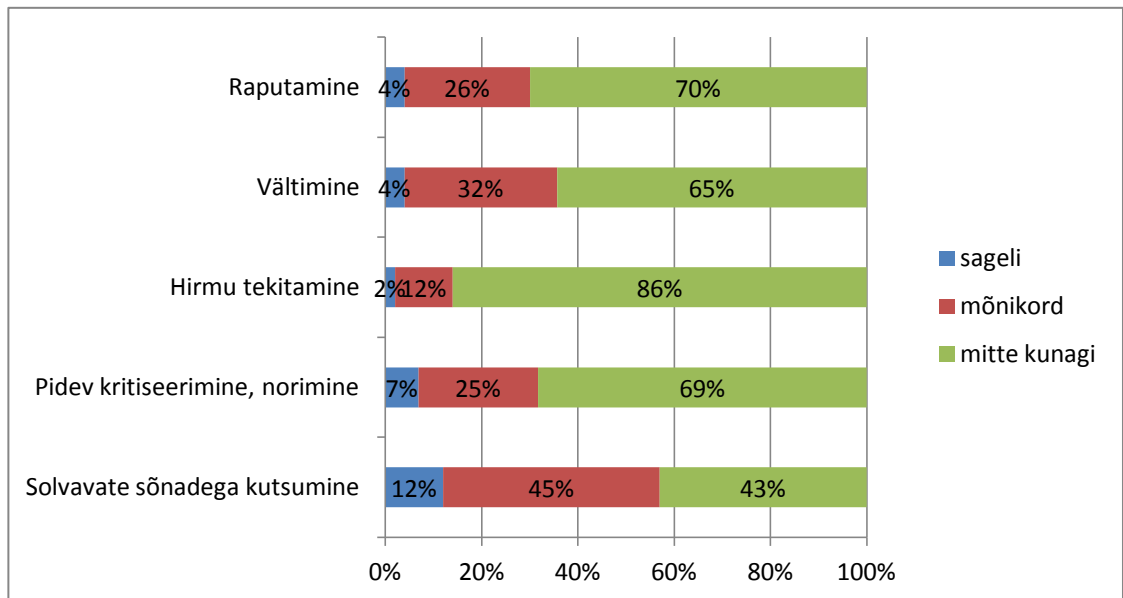
Joonise (vt joonis 4) pealt on võimalik näha, et suur hulk vastanuid ei ole kunagi pidanud tundma oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset vägivalda. 93% vastanuid ei ole mitte kunagi pidanud taluma kägistamist, 88% noortest ei ole kunagi levitatud kuulujutte. 60% vastanuid ei ole kogenud laksu andmist ning 58% juustest tõmbamist. Tõukamist on siiski kogenud üle poole vastanuid, mitte kunagi ei ole pidanud tõukamist kogema 40% vastanutest.

Joonis 4. Õdede-vendade vahelise vägivaldavormide sagedus (Autori koostatud)

Järgmise joonise (vt joonis 5) pealt on võimalik näha, kui palju noori on pidanud kogema raputamist, vältimist, hirmu, kritiseerimist ja solvavate sõnadega kutsumist. 12% vastanutest on õde(õed) ja/või vend(vennad) teda sageli solvavate sõnadega kutsunud, 45% vastanutest on õde(õed) ja/või vend(vennad) teinud seda mõnikord ning 43% ei ole pidanud seda kunagi kogema. 7% noori on sageli kogenud pidevat kritiseerimist, 25% mõnikord ning 69% vastanutest ei ole pidanud seda kogema mitte kunagi. 4% vastajaid on sageli kogenud raputamist ja vältimist õe(õdede) ja/või

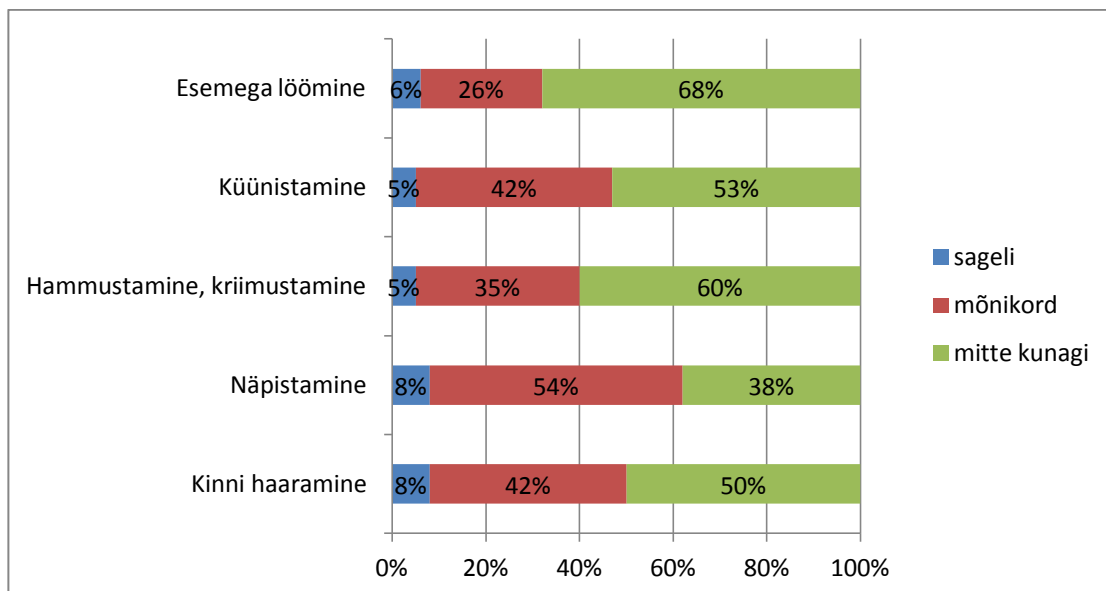
venna(vendade) poolt ning 2% noori tundnud hirmu. Mõnikord on vastanud kogenud õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset vältimist (32%), raputamist (26%) ning hirmu (12%). 86% noori ei ole mitte kunagi pidanud tundma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolt tekitatud hirmu, 65% ei ole kogenud vältimist ning 70% ei ole kunagi kogenud raputamist.

Joonis 5. Õdede-vennade vahelise vägivalla liikide sagedus (Autori koostatud)

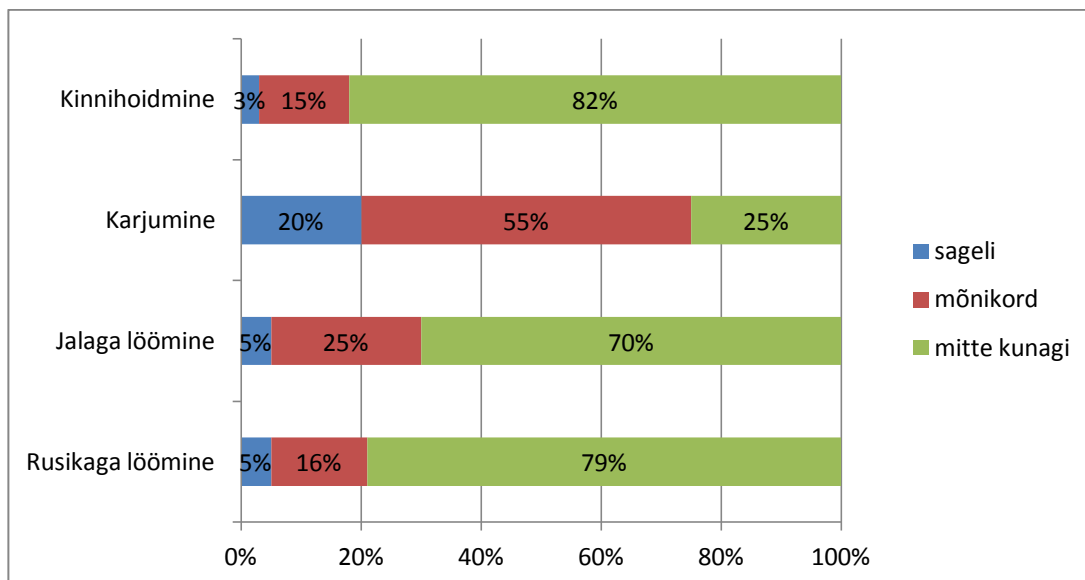
Joonise pealt (vt joonis 6) on näha, et 54% noori on pidanud mõnikord taluma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset näpistamist, 42% on mõnikord kogenud küünistamist ja kinni haaramist, 35% vastanutest on kogenud mõnikord hammustamist, kriimustamist ning 26% esemega löömist. Näpistamist ja kinni haaramist on sageli kogenud 8% vastanutest ning 5% noortest on pidanud sageli taluma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset küünistamist ja hammustamist ning kriimustamist. 6% on sageli pidanud taluma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset esemega löömist.

Sarnaselt eelmiste joonistega ei ole suur hulk noori pidanud mitte kunagi taluma esemega löömist (68%) ja hammustamist ning kriimustamist (60%). Üle poolte vastanutest (53%) ei ole kunagi kogenud küünistamist ning pooled noored (50%) ei ole kunagi pidanud taluma kinni haaramist. Näpistamist on siiski juhtunud sagedamini ning ainult 38% noori ei ole pidanud seda kunagi kogema.

Joonis 6. Õdede-vendade vahelise vägivalla liikide sagedus (Autori koostatud)

Arvestades kõiki vägivallavorme, siis kõige sagedamini on vastajad pidanud taluma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset karjumist (20%) (vt joonis 7). Üle poolte (55%) vastajatest on mõnikord kogunud nende peale karjumist ning ainult 25% ei ole mitte kunagi pidanud seda taluma. 5% vastajatest on sageli kogunud jalaga ning rusikaga löömist. 25% vastanutest on õde(õed) ja/või vend(vennad) teda mõnikord jalaga löönud ning 16% noortest on õde(õed) ja/või vend(vennad) teda rusikaga löönud. Kinnihoidmist on mõnikord ette tulnud 15% vastanutel. Suurel hulgal vastanutest ei ole mitte kunagi pidanud taluma kinnihoidmist (82%), rusikaga löömist (79%) ning jalaga löömist (70%).

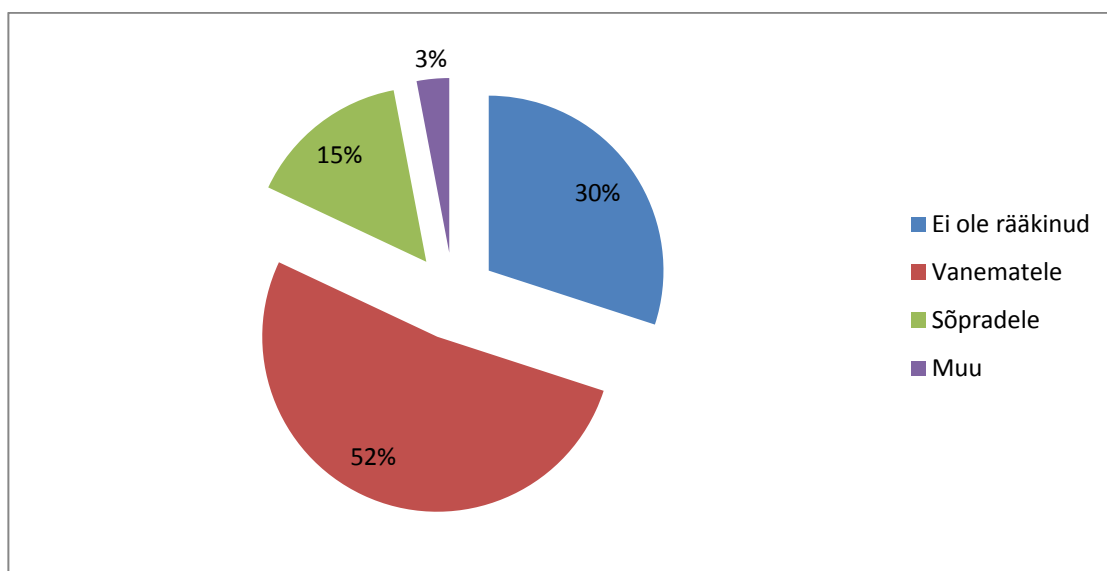

Joonis 7. Õdede-vendade vahelise vägivalda liikide sagedus (Autori koostatud)

Võttes arvesse kõiki vägivaldavorme, siis kõige rohkem on pidanud vastajad kogema oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolset karjumist, mida juhtub sageli. Kinni haaramist, näpistamist, küünistamist, hammustamist, solvavate sõnadega kutsumist, vältimist, juustest tõmbamist, laksu andmist ja tõukamist oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolt esineb samuti palju, kuid seda peavad vastajad kogema mõnikord, mitte sageli. Kõige vähem peavad noored kogema oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) poolt kägistamist, kuulujuttude levitamist ning hirmu all olemist.

Järgnevalt soovitigi teada saada, kui palju kasutavad vastajad oma õe (õdede) ja/või venna(vendade) vastu vägivalda. Tulemustest selgus (vt lisa 2), et kõige sagedamini karjuvad (14%) küsitlusele vastajad oma õe (õdede) ja/või venna(vendade) peale. Lisaks karjumisele esineb sagedasti veel tõukamist (6%), solvavate sõnadega kutsumist (6%), vältimist (9%) ning näpistamist (5%). Neist mõnedest kordadest, mil ollakse vägivaldsed, esineb kõige rohkem taaskord tõukamist ja lükkamist (49%), solvavate sõnadega kutsumist (40%), kinni haaramist (39%) ning karjumist (47%). Kõige vähem on esinenud kägistamist (1% sageli ja 2% mõnikord) ning kuulujuttude levitamist (1% sageli ja 8% mõnikord).

Õdede-vendade vahelisest vägivallast on pooled (52%) vastanud rääkinud enda vanematele (vt joonis 8). 30% vastanutest ei ole rääkinud kellelegi ning 15% vastanutest on rääkinud oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) vägivaldsest käitumisest enda sõpradele. 3% vastanuid on need, kes on rääkinud näiteks sugulastele ning vanaemale/vanaisale.

Joonis 8. Õe(õdede) ja/või venna(vendade) ebameeldivast käitumisest rääkimine (Autori koostatud)

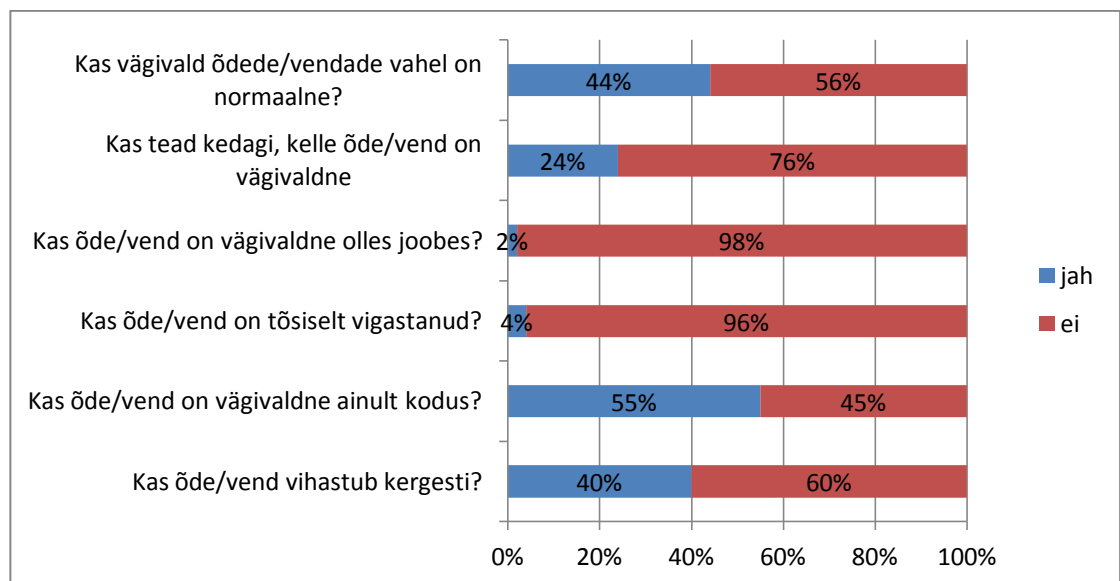
Antud küsimuse tulemus oli üllatav, kuna tihtipeale räägivad noored oma muredest sõpradele. Antud joonis tõestab, et vastajad eelistavad oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) vägivaldsest käitumisest rääkida justnimelt vanematele. Põhjus võib tuleneda sellest, et noored häbenevad rääkida oma sõpradele vägivallast, mis toimub nende perekonnas ja arvatakse, et rääkides oma vanematele, siis vanemad saavad selle vastu midagi ette võtta. Siiski on ka mitte rääkinute osakaal kõrge, kuna noored peavad õdede-vendade vahelist vägivalda normaalseks.

3.4 Noorte arusaam õdede-vendade vahelisest vägivallast

Noorte käest sooviti teada saada, kas vägivald õdede-vendade vahel on normaalne ning ligi pooled vastajad (44%) olid sellega nõus (vt joonis 9). Kokku oli kaheksa küsimust ning vastajad said valida kas "jah" või "ei" vahel. Kuna õdede-vendade

vahelisest vägivallast pole palju räägitud, siis 76% vastanutest ei tea kedagi, kelle õde(õed) ja/või vend(vennad) kasutaks tema vastu vägivalda. Kuigi 98% vastanuid ei ole kogunud joobes õe(õdede) ja/või venna(vendade) vägivalda, siis ka need 2%, kes on kogunud, on muret tekitav.

Õde(õed) ja/või vend(vennad) on tõsiselt vigastanud 4% vastanuid, näiteks on murtud varbaluu, löödud lumelabidaga näkku ning jäetud sõrm ukse vahele. Enamasti on õde(õed) ja/või vend(vennad) vägivaldne kodus (55%), kuid näiteks kasutatakse vägivalda ka sõpradega koos väljas olles, vanematega poes olles ning teistes avalikes kohtades. Vähem kui pooltel (40%) vastajatel vihastub õde(õed) ja/või vend(vennad) kergesti.

Joonis 9. Õdede-vendade vaheline vägivald (Autori koostatud)

Tabelist (vt tabel 3) on võimalik näha, kuidas nõustuvad noored erinevate väidetega. Kokku oli kaheksa väidet ning vastajad pidid märkima kas nad nõustuvad täielikult, osaliselt või ei ole üldse nõus. 68% noortest nõustusid osaliselt, et ohver on oma käitumisega vägivallas süüdi ning 7% nõustusid täielikult. 45% vastajatest nõustusid osaliselt, et peresised probleemid peavad pereliikmed lahendama ise ning 41% nõustusid täielikult. 26% noori leiab, et korralikes peredes ei esine vägivalda ning 46% nõustusid osaliselt.

Üle poole (64%) noortest nõustub, et alkoholi, narkootikumide kuritarvitamine ja stress põhjustavad vägivalda, 32% nõustuvad osaliselt ning 4% ei ole üldse antud väitega nõus. Pooled (50%) vastanutest ei nõustu sellega, et perevägivald on häbiasi ning sellest ei tohiks teistele rääkida, kuid siiski leiab 40% noori, et peres toimuvast vägivallast ei tohiks teistele rääkida. 5% noortest nõustus, et kui ohvril pole nähtavaid vigastusi kehal, siis pole tegemist vägivallaga ning 75% vastajatest leiab, et ka siis on tegemist vägivallaga, kui ohvril pole nähtavaid kehavigastusi. 64% vastajatest nõustus, et ka karjumine on üks vägivallavormidest, 30% nõustus osaliselt. Siiani arvatakse, et Eestis esineb perevägivalda vähe ning uuringu tulemus näitab, et antud väitega on osaliselt nõus 64% noori ning täielikult nõus 7% vastajaid.

Tabel 3. Perevägivallaga seonduvatele väidetele vastamine (Autori koostatud)

	Nõustun täielikult	Nõustus osaliselt	Ei ole nõus
Ohver on oma käitumisega ise selles süüdi.	7%	68%	25%
Peresisesed probleemid peavad pereliikmed lahendama ise.	41%	45%	14%
Korralikes peredes ei esine vägivalda.	26%	46%	28%
Alkoholi, narkootikumide tarvitamine ja stress põhjustavad vägivalda.	64%	32%	4%
Perevägivald on häbiasi ja sellest ei tohiks teistele rääkida.	10%	40%	50%
Kui ohvril pole nähtavaid vigastusi kehal, siis pole tegemist vägivallaga.	5%	20%	75%
Vaimne vägivald (nt. karjumine) ei ole vägivallavorm	6%	30%	64%
Eestis esineb perevägivalda vähe.	7%	64%	29%

Võimalik on võrrelda ka tüdrukute ja poiste vastuseid antud väidete kohta (vt tabel 4). Protsendid jagunevad küllaltki võrdselt, kuid siiski esineb väikseid erinevusi. Tüdrukutest nõustub 6% täielikult väitega, et ohver on oma käitumisega ise vägivallatsemises süüdi, poistest aga 8%. Osaliselt nõustuvad mõlemad sugupooled suhteliselt võrdselt - 69% tüdrukutest ning 68% poistest. 45% tüdrukutest leiab, et peresisesed probleemid peavad pereliikmed lahendama ise, poistest seevastu aga 37%. Osaliselt nõustuvad väitega 41% tüdrukutest ning 49% poistest. Väitega, et korralikes peredes ei esine perevägivalda, ühtivad üldiselt poiste (28% täielikult nõus ning 48% osaliselt nõus) ja tüdrukute (25% täielikult nõus ning 43% osaliselt nõus) arvamus.

65% tüdrukutest ning 62% poistest nõustuvad, et alkoholi, narkootikumide tarvitamine ja stress põhjustavad vägivalda.

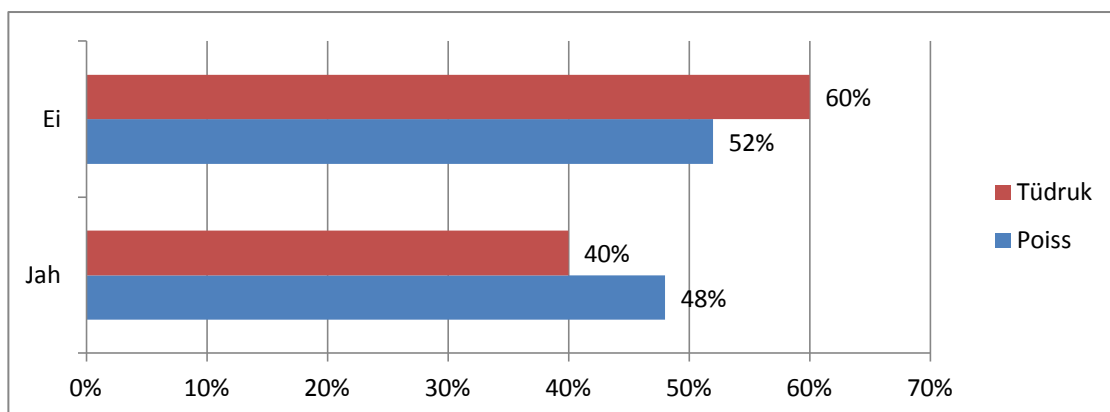
Paljud inimesed arvavad, et perevägivald on häbiasi ning sellest ei peaks teistele rääkima, 15% poistest ning 8% tüdrukutest nõustuvad täielikult antud väitega. 38% tüdrukutest ning 43% poistest nõustuvad osaliselt. 24% poistest nõustub osaliselt, et kui ohvril pole kehal nähtavaid kehavigastusi, siis pole tegemist vägivaldaga. Tüdrukutest nõustub antud väitega aga 16%. Üle poole poistest (64%) ja tüdrukutest (61%) nõustuvad täielikult, et ka karjumine on üks vägivallavormidest. 10% poistest ning 7% tüdrukutest arvab, et Eestis esineb perevägivalda vähe. 61% tüdrukutest ning 64% poistest nõustub osaliselt.

Tabel 4. Perevägivaldaga seonduvatele väidetele vastamine sugude lõikes (Autori koostatud)

	Nõustun täiesti		Nõustun osaliselt		Ei ole nõus	
	Tüdruk	Poiss	Tüdruk	Poiss	Tüdruk	Poiss
Ohver on oma käitumisega ise selles süüdi.	6%	8%	69%	68%	25%	24%
Peresisesed probleemid peavad pereliikmed lahendama ise.	45%	37%	41%	49%	14%	14%
Korralikes peredes ei esine vägivalda.	25%	28%	43%	48%	32%	24%
Alkoholi, narkootikumide tarvitamine ja stress põhjustavad vägivalda.	65%	62%	31%	32%	4%	6%
Perevägivald on häbiasi ja sellest ei tohiks teistele rääkida.	8%	15%	38%	43%	54%	42%
Kui ohvril pole nähtavaid vigastusi kehal, siis pole tegemist vägivaldaga.	6%	5%	16%	24%	78%	71%
Vaimne vägivald (nt. karjumine) ei ole vägivallavorm	6%	7%	33%	29%	61%	64%
Eestis esineb perevägivalda vähe.	7%	10%	61%	64%	32%	26%

Küsitluses sooviti konkreetselt teada, kuidas noored suhtuvad õdede-vendade vahelisse vägivalda. Küsitluse vastustest selgus, et suur hulk noori peavad õdede-vendade vahelist vägivalda normaalseks ning loomulikuks (vt joonis 10). 40% tüdrukutest leiab, et on vastuvõetav õdede-vendade vaheline vägivald ning sellele ei peaks suuremat tähelepanu pöörama. Poiste osakaal on mõne protsendi võrra suurem

(48%), ilmselt tuleneb see sellest, et poisid kasutavad tavaliselt rohkem vägivalda kui tüdrukud.

Joonis 10. Õdede-vendade vahelisse vägivalda suhtumine (Autori koostatud)

Läbiviidud uurimus andis hea ülevaate õdede-vendade vahelise vägivalda hetkeseisust. Tulemustest selgus, et õdede ja vendade vaheline vägivald ei ole nii laialdaselt levinud, kui mistahes teine vägivalda liik ning edaspidi peaks viima läbi rohkem uuringuid vastaval teemal.

Õdede ja vendade vahelisele vägivaldale tuleks hakata rohkem tähelepanu pöörama ning läbi viima selle alaseid täiendavaid uuringuid. Kuna paljud lapsevanemad peavad õdede-vendade vahelisi ebakõlasid loomulikuks, siis tuleks lapsevanemaid hakata teavitama antud vägivalda liigist, et nad oskaksid ära tunda võimalikke ohumärke. Lisaks lapsevanematele peaks koolis ka lastele rääkima õdede ja vendade vahelisest vägivaldast, et vägivalda ennetada.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teemaks oli "Õdede ja vendade vaheline vägivald noorte pilgu läbi Pärnu üldhariduskoolide näitel". Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, millised on õdede ja vendade vahelised suhted ning selles esinevad vägivalda ilmingud 11–16aastaste seas. Uurimustöö esimeses peatükis ehk töö teoreetilises osas anti täpsem ülevaade perevägivalda olemusest ja selle erinevatest liikidest, lisaks toodi välja perevägivalda võimalikud osapooled ning kuidas mõjub perevägivald lapsele. Lisaks keskendutakse õdede-vendade vahelisele vägivaldale, tuues välja erinevad vägivalda vormid ja antakse ülevaade läbiviidud uuringutest.

Töö empiirilises osas anti ülevaade uurimuseesmärgist, püstitatud uurimisküsimustest, uurimismeetodist, valimist ning uurimuse läbiviimisest. Uurimuse läbiviimiseks kasutati kvantitatiivset meetodit ning andmete kogumiseks kasutati ankeetküsitlust, kuna see võimaldas lühikese aja jooksul küsitleda suuremat hulka inimesi ning andis parema ja selgema ülevaate. Küsitluses osales kolme Pärnu üldhariduskooli 5.–9. b klassid. Kokku analüüsiti 295 ankeeti ning vastajad olid 11–16aastased. Andmete töötlemisel kasutati MS Exceli ja Google Doc andmetöötlusprogramme.

Viimaste aastate jooksul on inimeste teadlikkus perevägivalda suhtes kasvanud, mille tõttu on hakatud perevägivaldale järjest rohkem tähelepanu pöörama. Siiani arvatakse, et peres toimuv vägivald on pere siseasi ning teised inimesed ei tohiks sellesse sekkuda, kuid tegelikult mõjutab perevägivald ka ülejäänud pereliikmeid, naabruskonda ja ka kogukonda. Kuid inimesed, kes kannatavad perevägivalda all ei julge tihtipeale sellest kellelegi rääkida ning kõrvalistel isikutel on raske toimuvast aru saada. Siiani on inimestel häbi rääkida perekonnas toimuvast, kuna arvatakse, et sellega peaks ise hakkama saada. Perevägivaldal võib olla palju erinevaid põhjuseid,

kuid suuresti on see iga pere puhul erinev. Kõige sagedamini esineb perevägivalda just partnerite vahel, mis võib jätkuda ka peale suhte lõppu.

Paljude inimeste jaoks tähendab vägivald eelkõige füüsilise vägivalla ja seksuaalse vägivalla kasutamist, kuna siis tehakse inimesele kõige rohkem haiget. Kuid tasapisi hakatakse mõistma, et ka psühholoogiline vägivald on sama tõsine, kui mistahes teine vägivalla vorm. Inimesed, kes on elanud aastate pikkuse vaimse vägivalla all, kannatavad tihti peale vaimsete häirete all. Hiljuti on lisandunud füüsilise vägivalla alla ka raputatud lapse sündroom, mis võib põhjustada lapsele väga suuri vigastusi. Perevägivalda puhul on järjest rohkem levima hakanud ka majanduslik vägivald, mis muudab ohvri vägivallatsejast sõltuvaks. Vägivallatsejal on kontroll pere sissetuleku üle ning ohvril on raske vägivaldsest suhtest lahkuda, kuna kardetakse, et ei tulla majandusliku olukorraga iseseisvalt toime.

Sageli arvavad lapsevanemad, et kui laps ei näe vägivalda pealt, siis see teda ei mõjuta, kuid nii see ei ole. Nii vägivalla pealtnägemine kui ka vägivalla kogemine mõjub lapse vaimsele tervisele väga rängalt, mõjutades lapse toimetulekut tulevikus. Isegi kui laps ei näe vägivalda, siis vägivalla pealt kuulmine mõjub sama halvasti kui vägivalla nägemine ja kogemine. Olenemata sellest, kas vägivallatsejaks on lapsevanem(ad), õde-vend või mõni muu pereliige, mõjutab see last ühtemoodi. Lapsel tekivad tulevikus tõenäoliselt suhtlemisprobleemid ning söömishäired, tavaliselt kaasneb ka madal enesehinnang.

Õdede ja vendade vahelist vägivalda sageli ei tajuta probleemina, kuna tihti peale arvatakse, et see aitab edaspidi tulevikus toime tulla agressiooniga teistes suhetes, kuigi eakaaslaste vahelist vägivalda tajutakse probleemina. Paljude lapsevanemate jaoks on loomulik, kui õed-vennad kaklevad ja sõnelevad mänguhoos. Õdede ja vendade vahelisi suhteid on uuritud vähem kui muid liiki peresuhteid ning antud teema kohta leidub hulgaliselt vähem informatsiooni. On jõutud järeldusele, et igasugune õdede-vendade vaheline vägivald mõjub lapse vaimsele tervisele halvasti ning mõjutab teda edaspidises elus.

Uurimustöö tulemused näitavad, et õdede-vendade vahelist vägivalda tihti ei esine aga siiski on ka neid lapsi, kes kasvavad ülesse vägivaldse õe või vennaga. Kõige rohkem esineb õdede-vendade vahelist tõukamist, solvavate sõnadega kutsumist, näpistamist, kinni haaramist ja karjumist. Enamus noori ei pea endiselt psühholoogilist vägivalda vägivalda vormiks ning perevägivallaks peetakse enim vanemate poolset vägivalda laste suhtes.

Õe-venna vägivaldsest käitumisest on pooled noored rääkinud oma vanematele ning veerand noori on sellest teemast vaikinud. Uurimustulemustest selgus, et peaaegu pooled noored peavad õdede-vendade vahelist vägivalda normaalseks ning see ei ole midagi tõsist. Paljud noored leiavad, et peresiseseid probleeme peaksid pereliikmed ise lahendama ning ohver osaliselt on oma käitumisega ise vägivallatsemises süüdi. Õdede ja vendade vahelisele vägivallale tuleks hakata rohkem tähelepanu pöörama ning läbi viima selle alaseid täiendavaid uuringuid.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et uurimuse eesmärk ja ülesanded said täidetud ning uurimusküsimused leidsid vastused.

VIIDATUD ALLIKAD

1. **Arnell, A., Ekbohm, I.** 2008. "Siis ta lõi emmet..." perevägivald pealt näinud laste intervjuerimine. Tallinn: AS Vaba Maa.
2. **Bancroft, L., Silverman, G., J.** 2007. Vägivallatseja lapsevanemana. Millist mõju avaldab lähisuhtevägivald perekonna toimimisele. Tartu: Sage Publications.
3. Children's Exposure to Violence: A Comprehensive National Survey 2009. Washington: U.S. Department of Justice.
[<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojdp/227744.pdf>] 23.03.2014
4. **Eriksen, S., Jensen, V.** 2009. A Push or a Punch: Distinguishing the Severity of Sibling Violence.– Journal of Interpersonal Violence, Vol. 24, pp. 184.
5. Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalla ja perevägivalla ennetamise ja tõkestamise konventsioon 2011. Istanbul: Council of Europe.
[<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Estonian.pdf>] 30.11.2013
6. **Juul, J.** 2013. Agressiivsus. Teejuht agressiivsete laste ja noorte paremaks mõistmiseks. Tallinn: Väike Vanker.
7. Karistusseadustik 2001. – RT I 2001, nr 61, art 364.
8. **Kesküla, T.** 2012. Perevägivalla vähendamisele suunatud sotsiaalprogrammide rakendamine Eestis. TÜ Avaliku õiguse instituut. (Magistritöö).
9. Kuritegevus Eestis 2012 2013. Tallinn: Justiitsministeerium.
[http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=58972/Kuritegevus_Eestis_2012.pdf] 13.03.2014.
10. Kuritegevus Eestis 2013 2014. Tallinn: Justiitsministeerium.
[http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=59453/KuritegevusEestis_2013.pdf] 14.03.2014.
11. Kvantitatiivsed uurimismeetodid. Kohtla - Järve Täiskasvanute Gümnaasium.
[www.k-jarvetkg.edu.ee/.../Kvantitatiivsed%20uurimismeetodid.doc] 28.04.2014

12. Mis on perevägivald?. Ohvrile. MTÜ Tallinna Naiste Kriisikodu.
[http://www.naisteabi.ee/mis_on_perevagivald_.html] 17.03.2014.
13. **Nõmm, K.** 2009. Noorte käsitlusi kohtinguvägivallast. (Lõputöö).
14. **O'Connor, A.** 2013. When the Bully Is a Sibling. – The New York Times.
15. Paarisuhtevägivald Eestis - levik ja tagajärjed 2010. Tartu: Sotsiaalministeerium.
[http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Paarisuhtevagivallaraaport_loplik.pdf] 28.04.2014
16. Perevägivald. Turvaline kodu. Kuidas mina saan ennetada kuritegusid?.
Kuriteoennetus. Justiitsministeerium. [<http://www.kuriteoennetus.ee/35927>]
30.11.2013
17. Perevägivald levikut soodustavad riskid ja perevägivald ulatus praktikute hinnangutes 2011. Tallinn: Vabariigi Valitsus.
[<https://valitsus.ee/UserFiles/valitsus/et/riigikantselei/strateegia/poliitika-analuusid-ja-uuringud/tarkade-otsuste-fondi-uuringute-kokkuvotted/Perev%C3%A4givald%20levikut%20soodustavad%20riskid%20ja%20perev%C3%A4givald%20ulatus.pdf>] 10.02.2014.
18. **Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R., Särkkälä, P.** 2001. Ava silmad! Käsiraamat vägivalda kogenud naistele. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino OY.
19. Predictors of Sibling Violence: A Secondary Data Analysis of the Developmental Victimization Survey. Society for Social Work and Research.
[<http://sswr.confex.com/sswr/2013/webprogram/Paper17692.html>] 27.04.2014
20. **Sanders, R.** 2004. Sibling Relationships. Theory and Issues for Practice. New York: Palgrave Macmillan.
21. Seksuaalne vägivald paarissuhtes. Ohvrile. MTÜ Tallinna Naiste Kriisikodu.
[http://www.naisteabi.ee/seksuaalne_vagivald_paarissuhtes.html] 20.03.2014.
22. Sibling Abuse. YourChild Topics. YourChild Development and Behavior Resources. University of Michigan Health System.
[<http://www.med.umich.edu/yourchild/index.htm>] 28.04.2014
23. Sibling aggression linked to poor mental health. Featured Research. Science Daily. [<http://www.sciencedaily.com/releases/2013/06/130617091142.htm>]
23.03.2014.

24. **Smith, K. P., Cowie, H., Blades, M.** 2008. Laste arengu mõistmine. Neljas väljaanne. Tallinn: TLÜ Kirjastus.
25. Sooline vägivald ja perevägivald. Käsiraamat põhikooli õpetajale 2012. Tallinn: ENÜ Sihtasutus. [http://www.enu.ee/lisa/501_Kasiraamat_.pdf] 08.02.2014.
26. **Spelman, S.** 2013. Tüdrukute vägivald tõlgendused: tüdrukute ja spetsialistide perspektiiv. TÜ Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. (Magistritöö).
27. **Tucker, J., C., Finkelhor, D., Turner, H., Shattuck, A.** 2013. Association of Sibling Aggression With Child and Adolescent Mental Health. – Pediatrics, Vol. 132, pp. 79–84.
28. Vägivald lähisuhetes: selle põhjused ja võimalikud lahendused 2008. Tallinn: Sotsiaalministeerium.
[http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/allaste_vagivald_lahisuhetes_biin_retsensioon_1_.pdf] 13.03.2014.
29. Vägivalla liigid paarisuhetes. Perevägivald juhendmaterjal. Justiitsministeerium.
[<http://www.kuriteoennetus.ee/40353>] 17.03.2014.
30. Vägivalla vähendamise arengukava aastateks 2010–2014 2010. Tallinn: Justiitsministeerium.
[<http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=49975/V%E4givalla+v%E4hendamise+arengukava+aastateks+2010-2014.pdf>] 12.03.2014.

Lisa 1. Uurimuse küsitlusankeet

ÕDEDE JA VENDADE VAHELINE VÄGIVALD NOORTE PILGU LÄBI

Tere noor!

Olen Tartu Ülikooli Pärnu kolledži 3. kursuse sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse tudeng Evelin Tischler ning palun Sinu abi oma lõputöö koostamisel. Selleks palun Sul täita käesolev küsitlus, mille vastused jäävad 100% anonüümseks. Küsitluse täitmine võtab aega kuni 10 minutit. Palun Sul hoolikalt lugeda igat küsimust ning leida ausaim ja sobivaim vastus.

1. Oled:

- 1) tüdruk
- 2) poiss

2. Vanus:

- 1) 10-aastane
- 2) 11-aastane
- 3) 12-aastane
- 4) 13-aastane
- 5) 14-aastane
- 6) 15-aastane
- 7) 16-aastane

3. Mida tähendab Sinu jaoks mõiste "vägivald"? (Märgi kõik sobivad variandid!)

- 1) Vägivald on minu arvates psühholoogiline (Nt: karjumine; mõnitamine; solvamine; ignoreerimine jne.).
- 2) Vägivald on minu arvates füüsiline (Nt: tõukamine; näpistamine; löömine; kinnihoidmine jne.).
- 3) Vägivald on minu jaoks seksuaalne (Nt: käperdamine; pealesunnitud suguühe jne.).

4. Mida tähendab Sinu jaoks mõiste "pervägivald"? (Märgi kõik sobivad variandid!)

- 1) Pervägivald on mehepoolne vägivald partneri suhtes.
- 2) Pervägivald on vägivald naise poolt partneri vastu.
- 3) Pervägivald on õdede ja vendade vaheline vägivald.
- 4) Pervägivald on vanemate vägivald laste suhtes.
- 5) Pervägivald on vägivald laste poolt vanemate või vanavanemate suhtes.

5. Mida tähendab Sinu jaoks mõiste "õdede-vendade vaheline vägivald"?

.....

.....

.....

6. Kas Sul on õde(sid) või venda(sid)? Kui "Ei", siis jätkka küsimusega nr. 15!

.....

7. Kui vana(d) on Sinu õde/õed ja vend/vennad?

.....

8. Kas õde(õed) ja/või vend(vennad) on ...

	Sageli	Mõnikord	Mitte kunagi
1) ... Sind tõuganud, lükanud?			
2) ... Sulle laksu andnud?			
3) ... tõmmanud Sind juustest?			
4) ... Sind kägistanud?			
5) ... levitanud Sinust kuulujutte?			

6) ... kutsunud Sind solvavate sõnadega?			
7) ... kritiseerinud ja norinud Sind pidevalt?			
8) ... tekitanud Sinu hirmu?			
9) ... Sind vältinud?			
10) ... Sind raputanud?			
11) ... Sinust kinni haaranud?			
12) ... Sind näpistanud?			
13) ... Sind hammustanud, kriimustanud?			
14) ... Sind küünistanud?			
15) ... Sind mingi esemega löönud?			
16) ... Sind rusikaga löönud?			
17) ... Sind jalaga löönud?			
18) ... Sinu peale karjunud?			
19) ... Sind kinnihoidnud, luku taha pannud?			

9. Kas sina oled oma ...

	Sageli	Mõnikord	Mitte kunagi
1) ... õde(sid) ja/või venda(sid) tõuganud, lükanud?			

2) ... õele(õdedele) ja/või vennale(vendadele) laksu andnud?			
3) ... õde(sid) ja/või venda(sid) tõmmanud juustest?			
4) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kägistanud?			
5) ... õest(õdedest) ja/või vennast(vendadest) levitanud kuulujutte?			
6) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kutsunud solvavate sõnadega?			
7) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kritiseerinud ja norinud pidevalt?			
8) ... ões(õdedes) ja/või vennas(vendades) tekitanud hirmu?			
9) ... õde(sid) ja/või venda(sid) vältinud?			
10) ... õde(sid) ja/või venda(sid) raputanud?			
11) ... õest(õdedest) ja/või vennast(vendadest) kinni haaranud?			
12) ... õde(sid) ja/või venda(sid) näpistanud?			
13) ... õde(sid) ja/või venda(sid) hammustanud, kriimustanud?			
14) ... õde(sid) ja/või venda(sid) küünistanud?			
15) ... õde(sid) ja/või venda(sid) mingi esemega löönud?			

16) ... õde(sid) ja/või venda(sid) rusikaga löönud?			
17) ... õde(sid) ja/või venda(sid) jalaga löönud?			
18) ... õe (õdede) ja/või venna(vendade) peale karjunud?			
19) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kinnihoidnud, luku taha pannud?			

10. Kas Su õde(õed) ja/või vend(vennad) vihastub(vihastuvad) kergesti?

- 1) Jah
- 2) Ei

11. Kas Sa oled kellelegi rääkinud oma õe(õdede) ja/või venna(vendade) ebameeldivast käitumisest?

- 1) Ei ole rääkinud
- 2) Vanematele
- 3) Sõpradele
- 4) Kellegile teisele. Kellele?

12. Kas õde(õed) ja/või vend(vennad) on Sinuga vägivaldne (vägivaldsed) ainult kodus?

- 1) Jah
- 2) Ei

13. Kas õde(õed) ja/või vend(vennad) on Sind tõsiselt vigastanud?

- 1) Jah
- 2) Ei

Kui "Jah", siis täpsusta.

.....

14. Kas õde(õed) ja/või vend(vennad) on olnud Sinuga vägivaldne olles joores?

- 1) Jah
- 2) Ei

15. Kas Sa tead kedagi, kelle õde(õed) ja/või vend(vennad) on tema suhtes vägivaldne(vägivaldsed)?

- 1) Jah
- 2) Ei

16. Kuidas nõustud järgnevate väidetega?

	Nõustun täielikult	Nõustun osaliselt	Ei ole nõus
1) Ohver on oma käitumisega ise selles süüdi.			
2) Peresised probleemid peavad pereliikmed lahendama ise.			
3) Korralikes peredes ei esine vägivalda.			
4) Alkoholi, narkootikumide tarvitamine ja stress põhjustavad vägivalda.			
5) Perevägivald on häbiasi ja sellest ei tohiks teistele rääkida.			
6) Kui ohvril pole nähtavaid vigastusi kehal, siis pole tegemist vägivallaga.			

7) Vaimne vägivald (nt. karjumine) ei ole vägivaldavorm.			
8) Eestis esineb perevägivalda vähe.			

17. Kas vägivald õdede ja vendade vahel on Sinu arvates normaalne ja loomulik?

- 1) Jah
- 2) Ei

Aitäh!

Lisa 2. Vägivalla esinemise sagedus protsentuaalselt

	Sageli	Mõnikord	Mitte kunagi
1) ... õde(sid) ja/või venda(sid) tõuganud, lükanud?	6%	49%	45%
2) ... õele(õdedele) ja/või vennale(vendadele) laksu andnud?	4%	29%	67%
3) ... õde(sid) ja/või venda(sid) tõmmanud juustest?	3%	17%	80%
4) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kägistanud?	1%	2%	97%
5) ... õest(õdedest) ja/või vennast(vendadest) levitanud kuulujutte?	1%	8%	91%
6) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kutsunud solvavate sõnadega?	6%	40%	54%
7) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kritiseerinud ja norinud pidevalt?	4%	25%	71%
8) ... ões(õdedes) ja/või vennas(vendades) tekitanud hirmu?	3%	13%	84%
9) ... õde(sid) ja/või venda(sid) vältinud?	9%	32%	59%
10) ... õde(sid) ja/või venda(sid) raputanud?	4%	19%	77%
11) ... õest(õdedest) ja/või vennast(vendadest) kinni haaranud?	4%	39%	57%
12) ... õde(sid) ja/või venda(sid) näpistanud?	5%	33%	62%
13) ... õde(sid) ja/või venda(sid) hammustanud, kriimustanud?	3%	12%	85%
14) ... õde(sid) ja/või venda(sid) küünistanud?	2%	19%	79%
15) ... õde(sid) ja/või venda(sid) mingi esemega löönud?	2%	13%	85%
16) ... õde(sid) ja/või venda(sid) rusikaga löönud?	3%	10%	87%

17) ... õde(sid) ja/või venda(sid) jalaga löönud?	4%	14%	82%
18) ... õe (õdede) ja/või venna(vendade) peale karjunud?	14%	47%	39%
19) ... õde(sid) ja/või venda(sid) kinnihoidnud, luku taha pannud?	2%	13%	85%

SUMMARY

VIOLENCE BETWEEN BROTHERS AND SISTERS THROUGH THE EYES OF YOUNG PEOPLE ON THE EXAMPLE OF GENERAL EDUCATION SCHOOLS IN PÄRNU

Evelin Tischler

The topic of the thesis is “Violence between brothers and sisters through the eyes of young people on the example of general education schools in Pärnu”. The objective of the research was to determine the relationships between brothers and sisters and signs of violence among 11–16-year-olds. The practical value of the thesis as seen by the author is that the conducted survey provides an overview of the spread of violence between brothers and sisters. The survey reveals how common violence is among 11–16-year-olds and how young people see violence in general, and what is considered violence between brothers and sisters.

Taking into account the objective of the thesis, the research tasks are the following:

- list the main concepts related to domestic violence;
- give an overview of different types and forms of domestic violence;
- analyse the effects of domestic violence on children;
- list the main concepts related to violence between brothers and sisters;
- give an overview of different forms of violence between brothers and sisters;
- conduct a questionnaire survey in grades 5–9 of three general education schools;
- determine the frequency of violence between brothers and sisters.
- The thesis is looking for answers to the following research questions:
- how do young people feel about violence between brothers and sisters?

- what do young people consider as violence between brothers and sisters?
- how have young people experienced violence between brothers and sisters?

The first chapter provides an overview of the essence and different types of domestic violence, describes the different parties to domestic violence and the effects of violence on children. The chapter explores the legislation and statistics regarding domestic violence. The second chapter focuses on violence between brothers and sisters, gives an overview of its nature and describes various forms of violence. Furthermore, it discusses surveys carried out on the topic. The third part of the thesis, which is the empirical part, provides an overview of the objective of the research, research questions, the research method, sample and conducting the survey. The chapter also examines how young people have been affected by violence between brothers and sisters.

A quantitative method was used for conducting the survey and a questionnaire was prepared for collecting information, since it enables questioning a large group of people in a short period of time and provides a comprehensive overview. Pupils in grades 5–9 of three general education schools in Pärnu participated in the survey. Altogether 300 questionnaires were distributed, of which 292 were returned. The respondents were 11–16 years old. The programs MS Excel and Google Doc were used for processing data.

Over the last few years, people have become more aware of domestic violence, due to which domestic violence has received increasingly more attention. However, it is still often believed that domestic violence is a family matter and other people should not intervene, but in reality, domestic violence also affects other members of the family, the neighbourhood and even the entire community. Domestic violence may have many causes, which largely differ in each family. Domestic violence occurs most frequently between partners and it may even continue after the relationship between the partners has ended.

To many people, violence first and foremost means using physical and sexual violence, but actually, psychological violence is very common, as well. Just recently,

the shaken baby syndrome was listed under physical violence, which can lead to serious injuries to the child. In domestic violence, also economic violence has become more widespread, which causes severe emotional damage to the victim.

Both witnessing and experiencing violence has a detrimental effect on a child's mental health and influences the child's well-being in the future. Regardless of whether violence is used by a parent or both parents, or by a brother or sister, or another family member, it affects a child in the same way.

Violence between brothers and sisters is often not perceived as a problem, because it is believed that such violence helps cope with aggression in future relationships, whereas violence between people of the same age is seen as a problem. Relationships between brothers and sisters have been examined considerably less than other types of relationships. It has been concluded that any kind of violence between brothers and sisters has a harmful effect on a child's mental health and influences them in future life.

Results of the research show that violence between brothers and sisters does not occur often but there are still children who grow up with a violent brother or sister. Brothers and sisters most often tend to push, insult, pinch, grab or yell at each other. Half of young people have reportedly told their parents about the violent behaviour of their brother or sister. Research results also indicate that nearly half of young people consider violence between brothers and sisters as ordinary and nothing serious. The majority of youngsters think that family members have to solve problems within the family and the victim is to blame for violence with their own behaviour.

In conclusion, it may be suggested that the research objective and tasks were fulfilled and research questions were answered.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Evelin Tischler,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Õdede ja vendade vaheline vägivald noorte pilgu läbi Pärnu üldhariduskoolide näitel,
mille juhendaja on Tiiu Kamdron,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, **20.05.2014**